

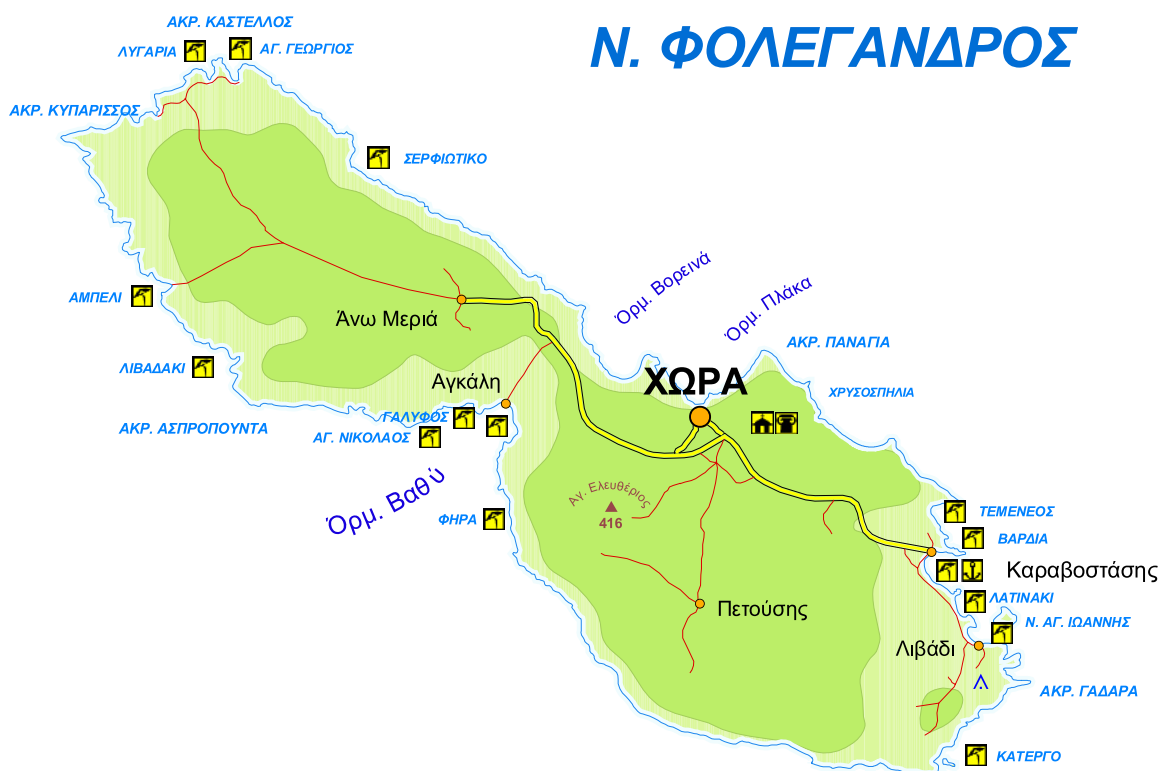
όλα σχετικά με την
Φολεγανδρο

Χωριά
Παραλίες
Ιστορία
Αξιοθέατα

Greekislands.com
Greekhotel.com

Ν. ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ

Περιεχόμενα

Φολέγανδρος	
Γενικά	4
Ιστορία του νησιού.....	5
Η Φολέγανδρος ως τόπος εξορίας από την εποχή των Ρωμαίων έως την Χούντα.....	6
Πώς θα φτάσετε; Πώς θα μετακινηθείτε στο νησί;	8
Δίκτυο Μονοπατιών	9
Οικισμοί του νησιού	
1. Χώρα Φολεγάνδρου	10
2. Αγκάλη	14
3. Άνω Μεριά.....	15
4. Καραβοστάσης.....	17
5. Λιβάδι	18
6. Πετούσης	19
Ο γύρος του νησιού.....	19
Παραλίες του νησιού	
Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση	
Καραβοστάσης, ή Χοχλίδια	20
Βάρδια	21
Ντεμένεου	21
Λατινάκι	21
Βιτσέντζο	22
Πουντάκι	22
Λιβάδι.....	23
Κάτεργο ή Πελαγία	23
Βόρειες Παραλίες	
Λυγαριά.....	24
Άγιος Γεώργιος.....	25
Αυλάκι.....	25
Παραλίες Αγκάλης	26
Αγκάλη.....	26
Άγιος Νικόλαος Αγκάλης	27
Γαλίφος.....	27
Φυρά.....	28
Παραλίες Βορειοδυτικής ακτής	28
Λιβαδάκι.....	28
Αμπέλι	29
Βάρσαμο.....	29
Δενδρό	30
Παραλίες Βορειοανατολικής ακτής	
Βορεινά	30
Σερφιώτικο	31

Σύλλακα.....	32
Ορμίσκος Αγίου Νικολάου.....	32
Αρχαιολογικοί χώροι – Μνημεία – Μουσεία	
Το Κάστρο στην Χώρα	33
Η Παναγία	34
Χρυσοσπηλιά.....	35
Ο Φάρος της Ασπρόπουντας.....	36
Το Οικολογικό και Λαογραφικό Μουσείο στην Άνω Μεριά	36
Πολιτιστικές Εκδηλώσεις - Γιορτές	
Πασχαλινές εκδηλώσεις.....	38
Γάμοι και ιδιωτικές γιορτές.....	38
Σχέδιο «Νησολόγιο».....	39
Γιορτές Φολεγάνδρου	39
Τί να ψωνίσετε;	39
Τί να φάτε;	40
Γιατί Φολέγανδρος;	40

Φολέγανδρος

Γενικά

Η όμορφη Φολέγανδρος είναι το νοτιότερο νησί των Δυτικών Κυκλάδων, ένα τυπικό Κυκλαδονήσι, ανάμεσα στη Σίκινο (3 ναυτικά μίλια Βορειοανατολικά) και το σύμπλεγμα της Μήλου (15 περίπου ναυτικά μίλια Βορειοδυτικά). Πρόκειται για ένα μακρόστενο βράχο ριγμένο στο καταγάλανο πέλαγος, που αργοπλέει ανάμεσα στη Μήλο και τη Σίκινο. Έχει έκταση 32 τετραγωνικά χιλιόμετρα, με μέγιστο μήκος 13 και πλάτος 3,5-4 χιλιόμετρα και ακτογραμμή που ξεπερνά τα 40 χιλιόμετρα. Στη μέση του το νησί στενεύει πολύ και το πλάτος του περιορίζεται σε μια στενή λουρίδα γης με μήκος λιγότερο από 1000 μέτρα. Εδώ σχηματίζονται, εκατέρωθεν της λουρίδας της στεριάς, δυο όρμοι που μπαίνουν βαθιά στη ξηρά, το Βαθύ και η Πλάκα που χωρίζουν το μικρό νησί σε δυο ίσα περίπου τμήματα. Το μεγαλύτερο μέρος της, αν όχι όλο, είναι ορεινό και βραχώδες. Η ψηλότερη κορυφή είναι ο Άγιος Ελευθέριος, στα 455 μέτρα πάνω από την θάλασσα.

Στο νησί καλλιεργούνται πολύ μικρές εκτάσεις και πολύ συνηθισμένο θέαμα είναι οι αναβαθμοί (πεζούλες), όπου καλλιεργούνται τα λίγα σε ποσότητα, αλλά εξαιρετικά σε ποιότητα, γεωργικά προϊόντα του τόπου. Καλό λάδι, περίφημο κρασί, νοστιμότητα σύκα και εξαιρετικό μέλι από τα βότανα και τα αγριολούλουδα του ξερού τοπίου. Επίσης, οι λιγοστοί κάτοικοι που ασχολούνται πλέον με την κτηνοτροφία, κυρίως κατσικιών, παράγουν εύγευστο κρέας και πολύ καλό τυρί.

Η Φολέγανδρος αποτελεί μια από τις τελευταίες στάσεις για πολλά αποδημητικά πουλιά που περνούν από εδώ την άνοιξη, όταν έρχονται από την καυτή Αφρική και πηγαίνουν προς την πιο δροσερή Ευρώπη και το φθινόπωρο που κάνουν την αντίθετη διαδρομή. Οι φίλοι των πουλιών μπορούν την κατάλληλη εποχή να παρακολουθήσουν εδώ πολλά είδη πουλιών, μερικά από τα πιο σπάνια είναι ο μαυροπετρίτης και ο αιγαιόγλαρος.

Επειδή είναι ορεινή και βραχώδης, η Φολέγανδρος έχει πολλά πετρώματα, μεταξύ των οποίων σχιστόλιθους και λευκότεφρα μάρμαρα και διάφορα μεταλλεύματα.

Το κλίμα που επικρατεί στο νησί είναι ευχάριστο. Η υγρασία που έπρεπε να είναι σχετικά υψηλή, μετριάζεται από τους βόρειους ξηρούς ανέμους και η ζέστη δεν είναι αφόρητη, γιατί επηρεάζεται από την θάλασσα. Τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες τον λόγο έχουν τα μελέμια, που φροντίζουν να δροσερέψουν αρκετά τον αέρα και το γενικότερο περιβάλλον.

Αυτό το κλίμα σε συνδυασμό με το πετρώδες του εδάφους δημιουργούν ένα φυσικό περιβάλλον που το χαρακτηρίζει η έλλειψη βλάστησης. Στην έλλειψη επαρκούς βλάστησης έχουν συνεισφέρει και οι κατσίκες που βόσκουν ελεύθερα στο νησί. Αλλά η πάνσοφη φύση δεν άφησε έτσι το νησί. Την άνοιξη που το κλίμα είναι πιο δροσερό και έχει αρκετή υγρασία από την θάλασσα, αναπτύσσεται μια πολύ μεγάλη ποικιλία από χαμηλή βλάστηση, κυρίως αγριολούλουδα, αγριόχορτα και βότανα. Τότε η εικόνα είναι μαγική, όπως μαγικές είναι και οι μυρωδιές που αναδύονται από τα πολύχρωμα αγριολούλουδα και τα θαυματουργά βότανα.

Η ανατολική πλευρά του νησιού έχει ενταχθεί στο κοινοτικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών «NATURA 2000», ενώ όλο το νησί αποτελεί σημαντικό βιότοπο για τα πουλιά της Ελλάδας.

Ολόκληρη η Φολέγανδρος αποτελεί την κοινότητα Φολεγάνδρου που διοικητικά υπάγεται στην επαρχία Θήρας του Νομού Κυκλάδων. Παλαιότερα, από το 1912 έως το 1998, το νησί είχε δυο κοινότητες, της Χώρας και της Άνω Μεριάς. Με το σχέδιο «Καποδίστριας» για την ενοποίηση των μικρών δήμων και κοινοτήτων της χώρας οι δύο κοινότητες συνενώθηκαν σε μία. Σήμερα η Φολέ-

γανδρος κατοικείται από λιγότερους από 700 μόνιμους κατοίκους που κατανέμονται κυρίως στους τρεις μεγαλύτερους οικισμούς (Χώρα, Άνω Μεριά και Καραβοστάσης).

Ιστορία του νησιού

Η ιστορία της Φολεγάνδρου αρχίζει σε πολύ παλιές εποχές και συνήθως παρακολουθεί την κοινή ιστορία των Κυκλάδων.

Η πρώτη αναφορά στο νησί γίνεται στην ελληνική μυθολογία, όπου αναφέρεται ότι πρωτοκατοικήθηκε από βοσκούς της Δυτικής Ελλάδας που έψαχναν για βοσκότοπους. Και φυσικά, επειδή οι βοσκοί αυτοί ήταν άντρες, το νησί ονομάστηκε Πολύανδρος. Απόηχος αυτής της πανάρχαιας ονομασίας είναι η μεταξύ των ναυτικών ονομασία του νησιού ως Πολύκαντρο. Ως πρώτους κατοίκους αυτού του τόπου η ιστορία αναφέρει του Κάρες από την Μικρά Ασία.

Σε συνέχεια, η Μυθολογία μας λέει ότι στο νησί ήρθαν οι Μινωίτες Κρήτες, με οδηγό τους το γιο του βασιλιά της Κρήτης Μίνωα Φολέγανδρο, το όνομα του οποίου πήρε το νησί στους κατοπινούς χρόνους. Είναι γνωστό από ιστορικά κείμενα ότι το νησί αποτελούσε καταφύγιο καταδιωκομένων από την Κρήτη. Από τους μελετητές διατυπώνεται επίσης η εκδοχή ότι η Φολέγανδρος οφείλει το όνομά της στους Φοίνικες. Οι Φοίνικες, ξακουστοί έμποροι στα πρώτα χρόνια της 1ης χιλιετίας π.Χ., χρησιμοποιούσαν το νησί ως αγκυροβόλιο και σταθμό στις εμπορικές τους εξορμήσεις σε όλη την Μεσόγειο και το ονόμαζαν «rhelekgundarigi», όνομα που σημαίνει στη γλώσσα τους «πετρώδης γη», όρος που αποδίδει επακριβώς την μορφολογία του νησιού. Άλλωστε, «σιδηρά γη», εξαιτίας της τραχύτητας του εδάφους της την αποκαλεί και ο αρχαίος συγγραφέας Άρατος.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα, κυρίως επιγραφές, επιβεβαιώνουν την εποίκιση του νησιού από τους Δωριείς που στα τέλη της 2ης χιλιετίας π.Χ. κατέκλυσαν τον Ελλαδικό χώρο. Τον 5ο π.Χ. αιώνα το νησί πέρασε στην επικυριαρχία των Αθηναίων που κυριαρχούσαν τότε στο χώρο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, παρότι οι κάτοικοί της ήταν Δωρικής καταγωγής. Σε επιγραφή που βρέθηκε στο νησί, αναφέρεται ότι οι κάτοικοι της Φολέγανδρου το έτος 425 π.Χ. πλήρωσαν 2.000 αττικές δραχμές, ως ετήσιο φόρο στους Αθηναίους, ενώ την ίδια εποχή η Σίκιμος πλήρωνε μόνο 1.000 δραχμές. Οι δυσμενείς αυτοί όροι της υποταγής του νησιού στην Αθήνα οφείλονται στο γεγονός ότι η Φολέγανδρος δεν προσχώρησε στην Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία το 478 π.Χ., αλλά πολύ αργότερα.

Τα χρόνια αυτά στην Φολέγανδρο λατρεύονταν η θεά Άρτεμις η Σελασφόρος και ο θεός Απόλλωνας ο Προστατήριος. Εδώ βρέθηκαν πολλά χάλκινα νομίσματα που χρονολογούνται στους 3ο και 2ο π.Χ. αιώνες και απεικονίζουν από τη μία όψη τους τον Φολέγανδρο και από την άλλη έναν ιερό ταύρο. Μετά το 338 π.Χ. και την νίκη του Φιλίππου επί των Αθηναίων στην Χαϊρώνεια, ολόκληρη σχεδόν η Ελλάδα, μαζί με τα νησιά πέρασαν στην κυριαρχία των Μακεδόνων. Μέχρι τα τέλη του πρώτου π.Χ. αιώνα το νησί ήταν υπό την κυριαρχία των Μακεδόνων και των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, τον περισσότερο καιρό των Πτολεμαίων. Οι νέοι κυρίαρχοι του νησιού και ολόκληρου του μεσογειακού κόσμου, οι Ρωμαίοι, εγκαινίασαν την συνήθεια να στέλνουν στο νησί καταδικασθέντες σε εξορία, λόγω της απομόνωσής του.

Αργότερα, κατά τους βυζαντινούς χρόνους, η Φολέγανδρος ακολούθησε την τύχη των υπολοίπων Κυκλάδων και το 1204 έπεσε στα χέρια των Ενετών. Για τους χρόνους του Βυζαντίου δεν γνωρίζουμε σχεδόν τίποτα από την ιστορία του νησιού. Μια σημαντική πληροφορία που έφτασε μέχρι τις μέρες μας είναι ότι μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα το νησί αποτελούσε θρησκευτικά Εξαρχία του Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης και μετέπειτα υπήχθη στην Αρχιεπισκοπή της Σίφνου. Το 1204, μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους σταυροφόρους της 4ης Σταυροφορίας, εμφανίστηκαν νέοι κυρίαρχοι στις Κυκλάδες, οι Ενετοί. Ο Ενετός άρχοντας Μάρκος Σανούδος κυριάρχησε στα περισσότερα νησιά του κεντρικού Αιγαίου και υπήρξε ο ιδρυτής του Δουκάτου της

Νάξου ή, όπως το έλεγαν τότε, του Δουκάτου του Αρχιπελάγους, ανάμεσα στις κτήσεις του οποίου ήταν και η Φολέγανδρος.

Ο Σανούδος κυβέρνησε τα νησιά, στα οποία κυριαρχούσε, με σφροσύνη και πολιτική ανεκτικότητα στο ντόπιο στοιχείο. Επιβεβαίωσε την θρησκευτική ελευθερία των κατοίκων των νησιών και έτσι εξασφάλισε την εκτίμηση και εμπιστοσύνη των αλλόθρησκων και αλλοεθνών υπηκόων του. Ανάμεσα στα άλλα έργα του, έχτισε γύρω από το κυρίως χωριό, από την πλευρά της θάλασσας, ένα κάστρο για τη φύλαξη των κατοίκων από τους κουρσάρους. Το 1269 ο ναύαρχος Λικάριος ανακατέλαβε μερικά νησιά των Κυκλάδων, μεταξύ των οποίων και την Φολέγανδρο, στο όνομα του Βυζαντινού αυτοκράτορα. Το διάλειμμα της βυζαντινής κυριαρχίας διήρκεσε μέχρι το 1307, όταν οι Ισπανοί του Γιαννούλη Δακορόνια κατέλαβαν τα νησιά.

Το 1464 νέοι κύριοι της Φολεγάνδρου έγιναν οι Γοζαδίνοι, που την κράτησαν μέχρι το 1617, οπότε κυριάρχησαν στο νησί οι Τούρκοι, που τους τελευταίους αιώνες της κυριαρχίας των Δυτικών έκαναν συνεχείς επιδρομές. Η Φολέγανδρος έγινε φόρου υποτελής στον Καπουδάν Πασά, τον Αρχιναύαρχο του Σουλτάνου που είχε υπό την εξουσία του όλα τα νησιά. Τότε η Φολέγανδρος πλήρωνε 1.500 γρόσια φόρο ετησίως. Επειδή στο νησί έβρισκαν ασφαλές καταφύγιο πειρατές που λεηλατούσαν το Αιγαίο, ο Καπουδάν Πασάς Τζανούμ Χότζα επέδραμε το 1715 στο νησί και αφού το λεηλάτησε, εξανδραπόδισε όλους σχεδόν τους κατοίκους του που επέστρεψαν πολύ αργότερα αποδεδειγμένοι. Εκείνη την εποχή οι λιγοστοί κάτοικοι κάλεσαν οικογένειες από τα γειτονικά νησιά, την Κρήτη, την Πελοπόννησο και άλλα μέρη της Ελλάδας να εγκατασταθούν στο νησί, προκειμένου να αυξηθεί ο πληθυσμός του.

Κατά τον 18ο αιώνα το νησί γνώρισε κάποια εμπορική ακμή και υπήρχαν εδώ και ευρωπαίοι πρόξενοι. Επί τέσσερα χρόνια, μετά το 1770, γνώρισε την ρωσική κατοχή και μετά το τέλος του Ρωσοτουρκικού πολέμου ξαναγύρισε στην κατοχή των Τούρκων που έμειναν στο νησί μέχρι το 1821. Η Επανάσταση του 1821 φέρνει την απελευθέρωση του νησιού από τους Τούρκους και την ένωση του με την υπόλοιπη Ελλάδα. Χαρακτηριστικό της ιστορίας του νησιού, ήταν ότι χρησιμοποιήθηκε κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα πάλι ως τόπος εξορίας, πολιτικών εξορίστων, όπως επί Ρωμαϊοκρατίας.

Το νησί, όπως και οι περισσότερες περιοχές της Ελλάδας, μέχρι την δεκαετία του 1970 υπέστη μεγάλη πληθυσμιακή αφαίμαξη λόγω της μετανάστευσης. Αλλά τις τελευταίες δεκαετίες η αυξημένη τουριστική κίνηση προκάλεσε κοινωνικές αλλαγές στο νησί. Επειδή όμως η τουριστική ανάπτυξη είναι ήπια, δεν προκάλεσε απότομες αλλαγές, ούτε αλλοίωσε σημαντικά την φυσιογνωμία του τόπου, παρότι αναπτύχθηκαν σημαντικές τουριστικές υποδομές.

Σήμερα η τοπική αυτοδιοίκηση του νησιού, η Κοινότητα Φολεγάνδρου, έχει τη μορφή του μυθικού ήρωα Φολέγανδρου στην επίσημη σφραγίδα της.

Η Φολέγανδρος ως τόπος εξορίας από την εποχή των Ρωμαίων έως την Χούντα.

Ως τόποι εξορίας, ήδη από την Ρωμαϊκή εποχή, είχαν χρησιμοποιηθεί διάφορα νησιά, κυρίως μικρά και άγονα, στα οποία οι συνθήκες ζωής, καθώς και η πρόσβαση ήταν εξαιρετικά δύσκολες. Αλλά και κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα, μέχρι το 1970, πολλές φορές η Φολέγανδρος αποτέλεσε τόπο εξορίας, ή για να είμαστε ακριβέστεροι, τόπο εκτόπισης πολιτικών αντιπάλων της εκάστοτε κυβέρνησης. Υπήρξε τόπος εκτόπισης από το 1919 και εξής για πολλούς αριστερούς, που το 1936 έφταναν τους 200, μεταξύ των οποίων και ο γνωστός συγγραφέας Δημήτρης Χατζής. Μερικές φορές εκτοπίστηκαν στο νησί, όχι μόνο αριστεροί, αλλά και άλλοι πολίτες δημοκρατικών φρονημάτων, όπως ο εκδότης της εφημερίδας «Ελεύθερον Βήμα» Δημήτριος Λαμπράκης που εκτοπίστηκε το 1926, από

το δικτατορικό καθεστώς του Πάγκαλου για την συμμετοχή του στην δραπέτευση του στρατηγού Πλαστήρα στο εξωτερικό.

Η πράξη της εκτόπισης ως διοικητικής ποινής, στην αρχή εφαρμοζόταν χωρίς να στηρίζεται σε κάποιο ειδικό νόμο και μόλις το 1924 στηρίχτηκε νομικά, και μάλιστα στον νόμο που είχε ως στόχο την πάταξη της ληστείας και της ζωκλοπής που τότε παρουσίαζαν έξαρση. Ο νόμος όμως επέτρεπε ταυτόχρονα και την εκτόπιση ατόμων που ήταν «*ύποπτα τελέσεως πράξεων αντικειμένων εις την δημοσίαν τάξιν και ασφάλειαν*».

Χαρακτηριστικά γεγονότα σχετιζόμενα με την Φολέγανδρο ως τόπο εξορίας και εκτόπισης πολιτικών κρατουμένων αναφέρουμε τα παρακάτω:

Το 1919 μετά την εκδήλωση μιας κρίσης που προκάλεσε διάσπαση της ηγεσίας της ΓΣΕΕ, η κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου συνέλαβε τα 5 καθαιρεθέντα μέλη της διοίκησης της, που ταυτόχρονα ήταν και ηγετικά στελέχη του ΣΕΚΕ, του μετέπειτα ΚΚΕ, και τους εκτόπισε στην Φολέγανδρο. Γεγονός που προκάλεσε την πρώτη πολιτική Γενική Απεργία, που ανάγκασε την κυβέρνηση να τους απολύσει όλους, εκτός από τον «Εβραίο ταραχοποιό», τον Αβραάμ Μπεναρόγια που απολύθηκε από την Φολέγανδρο το 1920, λίγο πριν τις εκλογές του Νοεμβρίου.

Αργότερα, με το περίφημο «ιδιώνυμο» του Βενιζέλου, από το 1928, όσοι πολίτες θεωρούνταν «επικίνδυνοι» για τη Δημόσια Τάξη συλλαμβάνονταν από την αστυνομία και, χωρίς δίκη, μόνο με μια απλή διοικητική απόφαση του αρμόδιου υπουργού, ή και του νομάρχη, αποστέλλονταν για κάποιο χρονικό διάστημα, συνήθως αόριστο, στον τόπο της αναγκαστικής τους εκτόπισης, που πολλές φορές ήταν η Φολέγανδρος.

Στα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας η Φολέγανδρος έχει ξανά το θλιβερό προνόμιο να είναι τόπος εξορίας και εκτοπισμού πολιτικών κρατούμενων, όπως ο Μιχάλης Ράπτης, γνωστότερος στους επαναστατικούς κύκλους της Ευρώπης, ως «Πάμπλο».

Όπως γλαφυρά περιγράφεται σε κάποια έγγραφα του κοινοτικού αρχείου, που πρόσφατα βρέθηκε τυχαία σε μια αποθήκη και εκδόθηκε σε ένα καλαίσθητο βιβλιαράκι, οι εξόριστοι αυτοί ήταν οι πρώτοι ξένοι που είδαν στο νησί οι ντόπιοι. Και οι διηγήσεις των αγαθών Φολεγανδριτών συνεχίζουν να παρουσιάζουν την εικόνα που αποκόμισαν οι ντόπιοι από την επαφή με τους εξόριστους. Οι περισσότερες διηγήσεις μιλούν με σεβασμό για αυτούς τους ανθρώπους που παρ' όλες τις δικές τους δυσκολίες, αν και εξόριστοι, τους βοηθούσαν όσο μπορούσαν στη δύσκολη καθημερινή τους ζωή με συμβουλές, με ιατρική φροντίδα και με άλλα πολλά. Τέλος, πολλές διηγήσεις μεταφέρουν το σαρκαστικό χιούμορ των εξορίστων που έδιναν στα γαϊδουράκια τους ονόματα των χωροφυλάκων που τους κυνηγούσαν στην ιδιαίτερη πατρίδα τους, ή των πολιτικών προσώπων που τους έστειλαν στο νησί για αναγκαστικές «διακοπές».

Πολλές ακόμα ιστορίες υπάρχουν για την τύχη των εξορίστων μετά την κατάληψη της Ελλάδας από τους Γερμανούς τον Απρίλιο του 1941. Κάποιοι Κρητικοί δραπέτευσαν και κατέφυγαν στην Κρήτη όπου ζήτησαν να πολεμήσουν κατά των Γερμανών που ετοίμαζαν την εισβολή για την κατάληψη του νησιού. Οι Ελληνικές αρχές στην Κρήτη τους συνέλαβαν και τους κράτησαν απομονωμένους στα κρατητήρια μέχρι να αποφασίσει κάποιος αρμόδιος τί θα τους κάνουν. Τελικά, όλοι μετά από λίγες ημέρες έλαβαν μέρος στην ηρωική αντίσταση των Κρητικών κατά των εισβολέων.

Μια άλλη ιστορία λέει, ότι μόλις έφτασε στο νησί το πρώτο απόσπασμα των Γερμανών για να καταλάβει το νησί χρειάστηκε κάποιος να τους χρησιμεύσει ως μεταφραστής για να συνεννοηθούν με τις τοπικές αρχές. Τον ρόλο του μεταφραστή ανέλαβε κάποιος από τους μορφωμένους εξόριστους που ήξερε καλά γερμανικά. Φυσικά, η μετάφραση που έκανε στους Γερμανούς έλεγε ότι συνέφερε

τους εξόριστους. Έτσι πείστηκε ο επικεφαλής Γερμανός αξιωματικός και έδωσε την άδεια στον έλληνα χωροφύλακα να τους αφήσει ελεύθερους, γιατί ...δεν ήταν επικίνδυνοι για τις αρχές κατοχής.

Έτσι, λίγο καιρό μετά την κατάληψη της Ελλάδας από τα γερμανικά στρατεύματα, με πρωτοβουλία κάποιων πρώην εκτοπισμένων στην Φολέγανδρο που μόλις είχαν επιστρέψει στην Αθήνα, ιδρύθηκε η αντιστασιακή οργάνωση «Εθνική Αλληλεγγύη».

Οι στίχοι ενός αυτοσχέδιου τραγουδιού που σιγοψιθύριζαν οι εξόριστοι του εμφυλίου πολέμου στα τέλη της δεκαετίας του 1940, ανάμεσα στα άλλα έλεγε: «ΙΚαρία, Φολέγανδρος, Γιούρα και Άη Στράτης...», περιγράφοντας με αυτόν τον πρωτότυπο τρόπο την ιδιόμορφη γεωγραφία των νησιών της άγονης γραμμής που, εκτός από τόπος κατοικίας των μονίμων κατοίκων τους, χρησιμοποιήθηκαν και ως τόποι εξορίας.

Για τελευταία φορά η Φολέγανδρος χρησιμοποιήθηκε ως τόπος υποδοχής πολιτικών εξορίστων το 1967, οπότε η στρατιωτική δικτατορία της 21ης Απριλίου έστειλε εδώ μεμονωμένους και λιγότερο «επικίνδυνους» αντιπάλους της. Μέχρι το 1970 και οι λίγοι αυτοί εκτοπισμένοι έφυγαν από την Φολέγανδρο, γιατί το στρατιωτικό καθεστώς τους συγκέντρωσε όλους στην Γυάρο, ένα άλλο ερημόνησο, ακατοίκητο και πολύ πιο δύσκολο για την διαβίωση των ανθρώπων.

Πώς θα φτάσετε; Πώς θα μετακινηθείτε στο νησί;

Στην Φολέγανδρο, στο μοναδικό λιμάνι του νησιού, τον Καραβοστάση, θα φτάσετε με το πλοίο της γραμμής από τον Πειραιά (σχεδόν καθημερινά δρομολόγια το καλοκαίρι). Η απόσταση είναι 103 ναυτικά μίλια και η διαδρομή διαρκεί από 4-5 ώρες (ταχύπλοα επιβατηγά πλοία), έως 9-12 ώρες (συμβατικά πλοία της γραμμής). Η διάρκεια του ταξιδιού εξαρτάται και από την κίνηση, την εποχή και τα λιμάνια που πιάνει το καράβι. Η συγκοινωνία με τον Πειραιά διατηρείται όλο τον χειμώνα, αν και όχι καθημερινά και με κάποια προβλήματα. Επίσης, το καλοκαίρι το νησί συνδέεται με όλα τα κοντινά νησιά των Κυκλάδων, καθώς και με τα Δωδεκάνησα, την Κρήτη και με κάποια από τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου.

Οι βετεράνοι των διακοπών στην Φολέγανδρο, δηλαδή αυτοί που έχουν ξανάρθει στο νησί και πριν το 1984 που κατασκευάστηκε το καινούριο λιμάνι και ο μεγάλος και ασφαλής μόλος, διηγούνται τις «περιπέτειές» τους της αποβίβασης από το καράβι στο νησί, με την βοήθεια της «λάντζας», της βάρκας δηλαδή που τους έπαιρνε από το καράβι και τους μετέφερε με ασφάλεια στην στεριά. Οι ίδιοι θα σας μεταφέρουν και την «πληροφορία» που τους την διηγήθηκαν οι ντόπιοι, ότι δηλαδή το πρώτο αυτοκίνητο στο νησί αποβιβάστηκε μόλις το 1970!

Εναλλακτικά οι επισκέπτες μπορούν να χρησιμοποιήσουν την Σαντορίνη ως ενδιάμεσο σταθμό. Δηλαδή να πετάξουν στην Σαντορίνη με το αεροπλάνο και μετά με το καθημερινό δρομολόγιο για Φολέγανδρο να έλθουν στο νησί.

Αν διαθέτετε ιδιωτικό, ή νοικιασμένο σκάφος θα δέσετε στον Καραβοστάση που διαθέτει σχετική υποδομή, για να εφοδιαστείτε με διάφορα χρήσιμα. Δυνατότητα για ανεφοδιασμό με καύσιμα και πόσιμο νερό, υπάρχει μόνο κατόπιν προηγούμενης προσυνηνόησης με το πρατήριο καυσίμων της Χώρας και την υδροφόρα του νησιού.

Στο εσωτερικό του νησιού οι αποστάσεις είναι πολύ μικρές και μπορείτε να πάτε σχεδόν παντού με τα πόδια. Για παράδειγμα η Άνω Μεριά απέχει από την Χώρα 6 χιλιόμετρα. Λειτουργεί επίσης λεωφορειακή γραμμή με τακτικά δρομολόγια μεταξύ Χώρας και Καραβοστάση και από την Χώρα για Αγκάλη και Άνω Μεριά. Ο δρόμος από το λιμάνι (Καραβοστάση) προς την Χώρα και την Άνω

Μεριά είναι αρκετά καλός. Υπάρχει και ένα ταξί που εξυπηρετεί τις ανάγκες των επισκεπτών. Λειτουργούν και μερικά γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων, σκούτερ και μοτοποδηλάτων.

Πάντως, το δημοφιλέστερο μέσο μετακίνησης το καλοκαίρι είναι τα καϊκάκια που σας πηγαίνουν σε όλες σχεδόν τις παραλίες, ακόμα και σε εκείνες που δεν μπορείτε να πάτε αλλιώς. Κάποια εκδρομικά καϊκια σας κάνουν τον γύρο του νησιού ξεκινώντας από τον Καραβοστάση και κάνοντας κάποιες στάσεις για μπάνιο. Σημειώστε ότι μόνο κατά τη διάρκεια αυτού του γύρου μπορείτε να δείτε την περίφημη Χρυσοσπηλιά και το σπήλαιο Γεωργίτση, όπου ζουν και φώκιες.

Δίκτυο Μονοπατιών

Τα παλιά χρόνια, δηλαδή πριν από τρεις δεκαετίες, ή και λιγότερο, το μονοπάτι ήταν ο πιο συνηθισμένος δρόμος για να πάει κάποιος κάπου στο νησί. Καβάλα στο ζώο, ή μπροστά από το φορτωμένο γαϊδουράκι, ή μουλάρι πήγαινε ο Φολεγανδρίτης στην δουλειά του. Σήμερα διατηρείται το μεγαλύτερο μέρος από το εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών του παρελθόντος. Υπολογίζεται ότι το συνολικό μήκος των πιο σημαντικών μονοπατιών που διατηρούνται ακόμα και σήμερα ξεπερνούσε τα 60 χιλιόμετρα. Από τη χρονιά ορόσημο για τις συγκοινωνίες στο νησί, το 1970, που έφτασε εδώ το πρώτο αυτοκίνητο και άρχισαν να ανοίγονται οι πρώτοι δρόμοι στα αχνάρια των μονοπατιών, μέχρι σήμερα, η τουριστική πρόσδος άλλαξε σχεδόν άρδην το νησί. Περίπου το μισό δίκτυο από τα μονοπάτια μετατράπηκε σε δρόμους, που συνέχεια συντηρούνται και επεκτείνονται. Πριν το 1970 και πιο παλιά ακόμα από τον Καραβοστάση στην Χώρα και από την Χώρα στην Άνω Μεριά πήγαινε κανείς, ή με τα πόδια, ή πιο ξεκούραστα με το μουλάρι, το «βαρέων καθηκόντων» μεταφορικό μέσο παντός καιρού της τότε εποχής, ή με το πιο ελαφριού «τονάζ» γαϊδουράκι. Ακόμα και σήμερα στην Άνω Μεριά και στις γύρω παραλίες βλέπει κανείς τους επαγγελματίες «αγωγιάτες» να μεταφέρουν κάποιους τουρίστες, λάτρεις του παλιού τρόπου μετακίνησης, ή περίεργους που θέλουν να δουν πως ήταν οι «συγκοινωνίες» τότε!

Αλλά και η πεζοπορία ήταν αναγκαστικά στο ημερήσιο πρόγραμμα για την μετακίνηση μικρών και μεγάλων προς κάθε κατεύθυνση. Οι μεγαλύτεροι, όσοι από αυτούς πήγαν σχολείο, θυμούνται που ξεκινούσαν νωρίς-νωρίς, αν έμεναν μακριά από το σχολείο και, τρέχοντας σχεδόν από το μονοπάτι, «πετούσαν» μέχρι το σχολείο στην Χώρα, ή στην Άνω Μεριά. Τα μονοπάτια δίπλα στις ξερολιθιές οδηγούσαν από την Χώρα και την Άνω Μεριά σε όλες τις παραλίες που πήγαιναν οι εργατικοί κάτοικοι του νησιού, όχι για να κάνουν μπάνιο, αλλά για κάποια δουλειά. Άλλοι για τις γεωργικές τους, ή κτηνοτροφικές τους εργασίες, άλλοι για να φέρουν την πράσινη πέτρα από τα Βορεινά, ή το χαρακτηριστικό κόκκινο μετάλλευμα από το Κάτερργο για να το κάνουν μπογιά, ή πιο συχνά, για να βγάλουν τις βάρκες τους από τα «σύρματα», δηλαδή τους χώρους όπου προφύλασσαν τις βάρκες τους στην Αγκάλη, τον Καραβοστάση, τον Άγιο Γεώργιο, ή αλλού.

Η «πρόσδος» όμως είναι αδυσώπητη και δεν λογαριάζει ότι οι μελλοντικές γενιές θα ήθελαν να δουν «ζωντανά» τα μονοπάτια. Έτσι, όταν ήλθαν τα πρώτα αυτοκίνητα στο νησί και άρχισε να έρχεται και κόσμος, δηλαδή τουρίστες, χρειάστηκε να ανοίξουν μερικά μονοπάτια και να τα κάνουν δρόμους. Τότε καταστράφηκαν και μερικά αριστουργήματα λαϊκής αρχιτεκτονικής και οδοποιίας, δηλαδή αρκετά χιλιόμετρα λιθόστρωτων μονοπατιών που οδηγούσαν σε δημοφιλείς όμορφες παραλίες. Τότε, γύρω στη δεκαετία του 1980, η τοπική ηγεσία επικάλυψε το λιθόστρωτο μονοπάτι από το δρόμο Χώρα-Άνω Μεριά μέχρι την παραλία της Αγκάλης με τσιμέντο. Έτσι χάθηκε το λιθόστρωτο που ήταν θαύμα τεχνικής, γιατί αποτελείτο από επίπεδες πέτρες τοποθετημένες τη μια δίπλα στην άλλη με τόση μαεστρία που δεν χρειάζονταν λάσπη, ή άλλο συνδετικό υλικό. Και παρ' όλο που η κατασκευή του μονοπατιού πήγαινε πίσω περισσότερο από 100, ίσως και 200 χρόνια έστεκε στη θέση του, στέρεο, καθαρό και κυρίως ευκολοδιάβατο. Ευτυχώς σήμερα έχουν απομείνει αρκετά τμήματα παλιών μονοπατιών που είναι λιθόστρωτα, μερικά πολύ καλά διατηρημένα που οδηγούν με ασφάλεια στο προορισμό τους. Ένα από τα καλύτερα

δείγματα σωσμένων μονοπατιών, είναι αυτό που οδηγεί από το νεκροταφείο του νησιού ψηλά στην Παναγία στο Παλιόκαστρο. Το μονοπάτι σκαμμένο κυριολεκτικά στο βράχο πριν από πολλούς αιώνες απαρτίζεται από τα «στρατάκια», δηλαδή τα φαρδιά και μεγάλα σαν κεφαλόσκαλα σκαλοπάτια που οδηγούν τους επισκέπτες ή τους πιστούς του νησιού ψηλά στην Παναγία με την θαυματουργή εικόνα.

Άλλο αξιοσημείωτο πλακόστρωτο μονοπάτι είναι το «Καλντερίμι», ένας αρκετά φαρδύς πλακόστρωτος δρόμος που ξεκινά εκεί που ενώνονται τα δυο στενά δρομάκια από την Πλατεία Μαράκι και οδηγεί μετά από κάμποσες εκατοντάδες μέτρα στον «περιφερειακό» δρόμο της Χώρας. Η συνάντηση του «Καλντεριμιού» με τον ασφάλτο του δρόμου Χώρας-Άνω Μεριάς αποτελεί και σημείο συνάντησης της νεολαίας του τόπου, γιατί εκεί γύρω λειτουργούν και πολλά νεανικά στέκια.

Πλακόστρωτα έχουν διατηρηθεί αρκετά στην Πάνω Μεριά που οδηγούν από τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο σε διάφορα σημεία του νησιού. Στον Σταυρό και στον Γιώργη τ' Άγα, στην όμορφη παραλία του Αγίου Γεωργίου, ένα μικρό κομμάτι προς το Αμπέλι και ένα μεγαλύτερο που οδηγεί έως λίγο πριν το Λιβαδάκι. Τα υπόλοιπα μονοπάτια είναι καλοδιατηρημένα με καλά πατημένο από το περπάτημα αιώνων χώμα, που οδηγούν στις περισσότερο γνωστές παραλίες. Υπάρχουν όμως και μερικά δυσπρόσιτα, που οδηγούν σε κάποιες λιγότερο γνωστές παραλίες, ή άλλες τοποθεσίες, όπως αυτό που οδηγεί από την παραλία Λιβάδι στο Κάτεργο και εκείνα που οδηγούν στο Δενδρό, ή το Αυλάκι.

Επειδή στο εσωτερικό του νησιού οι αποστάσεις είναι πολύ μικρές, μπορείτε να πάτε σχεδόν παντού και με τα πόδια, χρησιμοποιώντας το παλιό δίκτυο των μονοπατιών, όπως απεικονίζεται στον πολύ καλό και με πολλές λεπτομέρειες χάρτη που θα προμηθευτείτε επί τόπου στο νησί. Πάντως, για περισσότερη σιγουριά, για να μη χαθείτε και περπατάτε άσκοπα στον ήλιο, ζητήστε την συμβουλή κάποιου ντόπιου για το ποιο μονοπάτι να ακολουθήσετε. Είναι όλοι πρόθυμοι να σας συμβουλέψουν και, γιατί όχι, ν' ανοίξουν κουβέντα μαζί σας.

Το μονοπάτι, χρησιμεύει και για ώρα ανάγκης ακόμα. Όταν μια νεαρή κοπέλα έχασε το λεωφορείο που θα την έφερνε στο λιμάνι για να επιβιβαστεί στο καράβι της για την επιστροφή, καθώς το ταξί δεν ήταν διαθέσιμο, ξεκίνησε και, στα χνάρια του παλιού μονοπατιού Χώρα-Καραβοστάσης όχι μόνο έφτασε στην ώρα της, αλλά και πρόλαβε να ρίξει και μια γρήγορη βουτιά στην Βάρδια. Φυσικά υπάρχουν και πολλοί που για λόγους πεποίθησης προτιμούν την πεζοπορία, από το αυτοκίνητο, δημόσιας χρήσης, ή ιδιωτικό. Γι' αυτούς η Φολέγανδρος είναι ο ιδανικός τόπος.

Και μην ξεχνάτε ποτέ: καπέλο και νερό, πάντοτε μαζί σας! Καλό περπάτημα!

Οικισμοί του νησιού

I. Χώρα Φολεγάνδρου

Η πρωτεύουσα του νησιού, η Χώρα, βρίσκεται σε απόσταση λιγότερο από 3,5 χιλιόμετρα από το λιμάνι προς τα Βορειοδυτικά, στην άκρη ενός μεγάλου γκρεμού που βλέπει στην θάλασσα, σε υψόμετρο 200 περίπου μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Έχει περίπου 250 μόνιμους κατοίκους

που ασχολούνται κύρια με τον τουρισμό και την γεωργία και είναι η πρωτεύουσα του νησιού και η έδρα της μοναδικής κοινότητας.

Η Χώρα θεωρείται από τους πολλούς επισκέπτες της ως ένα από τους πλέον γραφικούς οικισμούς των Κυκλάδων. Στην πραγματικότητα αποτελείται από δύο ξεχωριστούς οικισμούς. Ο παλιότερος είναι ο Μεσαιωνικός που ονομάζεται Κάστρο, γιατί τα ίδια τα σπίτια αποτελούν τα εξωτερικά τείχη ενός Βενετσιάνικου Κάστρου που από τις αρχές του 13ου αιώνα προστάτευε τον πληθυσμό από τις επιθέσεις των πειρατών και ποικίλων επίδοξων κατακτητών. Ο νεώτερος οικισμός, που άρχισε να κτίζεται έξω από τα τείχη μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, ονομαζόταν απλώς «χωριό» μέχρι τους προπολεμικούς χρόνους. Στο «χωριό» συνέχισαν να κτίζουν τα σπίτια τους όπως στο κάστρο, παρότι τώρα δεν υπήρχε ο κίνδυνος των επιδρομών. Δημιούργημα της νέας αρχιτεκτονικής είναι και τα ξύλινα μπαλκονάκια των σπιτιών με τις ωραίες κατάλευκες φαρδιές σκάλες που τις χρησιμοποιούσαν και για κάθισμα, οι πολύχρωμες πόρτες και παράθυρα και το σοβάντισμα των σπιτιών. Κατά την διάρκεια των αιώνων της κυριαρχίας των Ενετών και των Τούρκων τα σπίτια είχαν στους εξωτερικούς τοίχους μόνο το χαρακτηριστικό χρώμα της πέτρας για να μην ξεχωρίζουν από μακριά τα σπίτια από το υπόλοιπο πετρώδες περιβάλλον και να μην γίνεται αντιληπτός ο οικισμός από τους πειρατές, ή άλλους επιδρομείς.

Τα κύρια χαρακτηριστικά στοιχεία του οικισμού της Χώρας, εκτός από το Μεσαιωνικό Κάστρο, είναι οι πολλές πλατείες που η μια διαδέχεται την άλλη, δείγμα μοναδικό στις Κυκλάδες, τα στενά σοκάκια και οι πλακόστρωτοι μικροί δρόμοι, οι πολλές παλιές εκκλησίες, τα πανέμορφα παλιά σπίτια, μεγάλα και μικρά και το χαρακτηριστικό άσπρο χρώμα των Κυκλάδων, στολισμένο με το κόκκινο της μποκαμβίλιας και του γερανιού.

Αν ψάχνετε για αξιοθέατα, ολόκληρη η Χώρα είναι ένα αξιοθέατο και μάλιστα πολύ όμορφο. Το Μεσαιωνικό Κάστρο, ο Ναός της Παναγίας ψηλά στο λόφο, το απομεινάρια των τειχών της αρχαίας Φολεγάνδρου στο νεκροταφείο του οικισμού, οι πολλές παλιές εκκλησίες, τα παλιά σπίτια, οι δρόμοι και τα στενοσόκακα, όλα θα σας συναρπάσουν, το καθένα για διαφορετικούς λόγους.

Η θέα από τη Χώρα είναι μαγευτική, απεριόριστη και προσφέρει μια θαυμάσια ευκαιρία για φωτογραφίες από την άκρη της «Πούντας», από την εκκλησία της Παντάνασσας μέσα στο Κάστρο, ή από τις βεράντες και τις ταράτσες των κτισμάτων του οικισμού.

Οι μικρές, σχεδόν συνεχόμενες, πλατείες του οικισμού διαθέτουν πολλά καφενεία και ταβέρνες, αλλά ταυτόχρονα έχουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους η καθεμιά. Η πλατεία Πούντα προσφέρει την απεριόριστη θέα της Βόρειας απρόσιτης πλευράς του Κάστρου και αποτελεί ένα εξαιρετικό χώρο για μικρής κλίμακας πολιτιστικές εκδηλώσεις, τόσο του σχολείου (στην πραγματικότητα είναι η αυλή του!), όσο και άλλων φορέων. Η πλατεία των Ντουνάβηδων προσφέρει τα καυτά μεσημέρια, απλόχερα τη σκιά που δημιουργούν τα μεγάλα της δένδρα, για ένα καλό γεύμα, ή ένα δροσερό καφέ. Η Πλατεία Κονταρίνη και η Πιάτσα προσφέρουν τα βράδια, κυρίως στους νέους, αλλά όχι μόνο, τη ζωντάνια της μουσικής και το κέφι, ντόπιων και επισκεπτών, που τραβάει μέχρι αργά τη νύκτα.

Οι δυνατότητες για διαμονή στη Χώρα είναι μεγάλες, δεδομένου ότι τα περισσότερα ξενοδοχεία βρίσκονται εδώ, είτε στο Κάστρο, είτε μέσα στη Χώρα, είτε πολύ κοντά, λίγο έξω από τον οικισμό. Σχεδόν όλες οι τουριστικές και οι υπόλοιπες υπηρεσίες είναι συγκεντρωμένες εδώ. Μπορείτε να νοικιάσετε αυτοκίνητο, μηχανάκι, ή σκούτερ, να προμηθευτείτε καύσιμα, από το μοναδικό πρατήριο του νησιού, να χρησιμοποιήσετε τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, να κάνετε τα καθημερινά σας ψώνια. Τράπεζες δεν υπάρχουν στο νησί, παρά μόνο μια αυτόματη ταμειακή μηχανή (ΑΤΜ) που δέχεται όλες τις γνωστές πιστωτικές και άλλες κάρτες.

Το φαγητό εδώ είναι πολύ καλό και οι μαγαζάτορες, ντόπιοι οι περισσότεροι, αλλά και μερικοί από άλλα μέρη της Ελλάδας που έχουν αγαπήσει τον τόπο, είναι πολύ εξυπηρετικοί, ευγενείς και

ευχάριστοι, ακόμα και τις ώρες της πολλής δουλειάς. Ό,τι και να φάτε είναι καλής ποιότητας και πολύ καλά μαγειρευμένο. Βεβαίως «υποχρεωτικά» πρέπει να δοκιμάσετε τα ντόπια φρέσκα μακαρόνια, τα «ματσάτα» με κοκκινιστό κόκορα, ή κατσίκι, ή κουνέλι, ή και σουτζουκάκια. Στα περισσότερα μαγαζιά τα κρέατα είναι ντόπια και πολύ νόστιμα. Μια άλλη σπεσιαλιτέ του τόπου που τραβάει πολύ ούζο είναι το «γουπί». Δηλαδή λιαστή μικρή γόπα.

Η διασκέδαση στη Χώρα είναι εξασφαλισμένη για όλους και προσφέρεται απλόχερα για όλα τα γούστα. Υπάρχουν ήσυχα μπαράκια με καλή μουσική, καλά ποτά και φυσικά το ντόπιο ρακόμελο, αλλά υπάρχουν και πιο νεανικών προδιαγραφών μπαράκια, πάλι με καλή μοντέρνα μουσική και πάντα καλά ποτά, αλλά με πιο πολλά ντεσιμπέλ και πιο πολύ κέφι που μπορεί να οδηγήσει και σε αυτοσχέδια γλέντια, αν βρεθεί το κατάλληλο όργανο εκεί κοντά. Εδώ η παραδοσιακή μουσική παίζει μεγάλο ρόλο στην διασκέδαση. Οι λίγοι ντόπιοι οργανοπαίκτες παίζουν κυρίως βιολί, λαούτο, τσαμπούνα και τουμπί. Οι περισσότεροι είναι ηλικιωμένοι, αλλά το καλό είναι ότι και μερικά παιδιά μαθαίνουν να παίζουν αυτά τα όργανα με παραδοσιακό τρόπο από τους παλιούς. Και φυσικά, τις ημέρες με τον πολύ κόσμο γίνονται και πολλές μουσικές και άλλες εκδηλώσεις που καλύπτουν πάλι, όλα τα γούστα, με μεγάλη συμμετοχή κόσμου. Μην ακούτε τις φήμες στο θέμα της διασκέδασης. Σίγουρα δεν θα βρείτε εδώ την εκρηκτική, έως ελαφρώς «επικίνδυνη» κατάσταση που επικρατεί στο Φαληράκι της Ρόδου, ή κάποιες βραδιές στα μπαρ της Ίου, ούτε τις «γκλάμουρ» βραδιές της Μυκόνου, αλλά επίσης σίγουρα δεν θα βρείτε και την «ησυχία» που επικρατεί στην Αιδηφό τις μέρες του Σεπτεμβρίου που είναι γεμάτη από συνταξιούχους. Εδώ είναι ο τόπος που οι νέοι, αλλά και οι λιγότερο νέοι, έχουν την ευκαιρία να διασκεδάσουν μέχρι μια λογική ώρα, να χορέψουν, να τραγουδήσουν, να πιουν, σαν μια μεγάλη καλή παρέα. Ο χαρακτήρας του νησιού μας υποβάλλει την έννοια του μέτρου, ακόμα και στην έντονη διασκέδαση.

Για κολύμπι μπορείτε να πάτε σε οποιαδήποτε παραλία του νησιού, με όποιο μέσο θέλετε. Λεωφορείο, ταξί, αυτοκίνητο, σκούτερ, караβάκι από το λιμάνι, ή την Αγκάλη, ακόμα και με τα πόδια, αν σας αρέσει η πεζοπορία και αντέχετε τη ζέστη και τις ανηφόρες.

Στη Χώρα λαμβάνουν χώρα τα περισσότερα πανηγύρια, γιορτές και εκδηλώσεις του καλοκαιριού. Εδώ είναι το κέντρο των Πολιτιστικών εκδηλώσεων που γίνονται τον Ιούλιο και τον Αύγουστο κάθε χρόνο με το όνομα «Γιορτές Φολεγάνδρου» που διοργανώνει η μη κερδοσκοπική Εταιρεία Media dell'Arte ανελλιπώς από το 2003. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Η Φολέγανδρος» κάθε Ιούλιο και Αύγουστο διοργανώνει εκθέσεις εικαστικών τεχνών, κεραμικής και άλλες εκδηλώσεις.

Η πιο φημισμένη γιορτή στη Χώρα, αλλά και σε ολόκληρο το νησί είναι οι εκδηλώσεις που γίνονται κατά την τριήμερη περιφορά της Θαυματουργής εικόνας της Παναγίας στη Χώρα, την Άνω Μεριά, το λιμάνι και όλους τους ενδιάμεσους μικρούς οικισμούς το Πάσχα.

Επίσης τον Δεκαπενταύγουστο γιορτάζουν στην Χώρα πάλι με περιφορά της εικόνας της Παναγίας από τον ομώνυμο Ναό. Παλαιότερα γινόταν και μεγάλο πανηγύρι με ολονύκτιο γλέντι όλων των κατοίκων, αλλά τα τελευταία χρόνια λόγω του μεγάλου αριθμού των επισκεπτών, ο εορτασμός περιορίζεται κυρίως στις θρησκευτικές εκδηλώσεις.

Υπάρχει ακόμα μια μεγάλη θρησκευτική γιορτή που συνδέεται με την εικόνα της Παναγίας. Την 1η Μαΐου κάθε χρόνο οι ευσεβείς «χωριανοί» εορτάζουν την θαυματουργή επέμβαση της εικόνας που καταβύθισε τον πειρατικό στόλο σε μια τους επιδρομή στο νησί. Κατεβάζουν την εικόνα από τον Ναό της Παναγίας και πραγματοποιούν περιφορά της σε ολόκληρη τη Χώρα.

Στη Χώρα εκδίδεται και η τοπική εφημερίδα «Φολέγανδρος». Στα ψιλικάτζίδικα και στο σούπερ μάρκετ μπορείτε να προμηθευθείτε έναν αναλυτικό χάρτη του νησιού και μερικές πολύ ωραίες εκδόσεις, οδηγούς και ιστορικά για το νησί.

Η Χώρα διαθέτει Πολυδύναμο Κοινοτικό Ιατρείο και φαρμακείο που καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις ανάγκης, ειδικότερα τις μέρες της τουριστικής αιχμής. Για σοβαρότερα περιστατικά ο γιατρός ειδοποιεί ελικόπτερο που σε σύντομο χρόνο μεταφέρει όποιον έχει ανάγκη στη Σύρο, ή στην Αθήνα. Στον οικισμό λειτουργεί αστυνομικός σταθμός.

Η πρόσβαση στη Χώρα γίνεται με τακτικά δρομολόγια λεωφορείου της γραμμής Καραβοστάσης (Λιμάνι)-Χώρα, Χώρα-Αγκάλη και Χώρα-Άνω Μεριά και με αυτοκίνητο, ή σκούτερ, ιδιωτικό, ή νοικιασμένο τα οποία παρκάρετε σε μεγάλα πάρκινγκ έξω από τον οικισμό και συνεχίζετε με τα πόδια. Λίγα χιλιόμετρα από την Χώρα λειτουργεί ελικοδρόμιο με δυνατότητα βραδινής προσγείωσης, ή απογείωσης, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο. Το ταξί του νησιού που μπορείτε να το καλέσετε οποιαδήποτε λογική ώρα, πηγαίνει μόνο στα μέρη που πηγαίνει το λεωφορείο και μέχρι το Λιβιάδι που υπάρχει καλός δρόμος. Υπάρχουν και άλλα μέρη που μπορείτε να τα προσεγγίσετε με τα νοικιασμένα αυτοκίνητα, ή τα σκούτερ, σύμφωνα πάντα με τις οδηγίες των υπευθύνων. Φυσικά, οι γυμνασμένοι και οι λάτρεις της πεζοπορίας μπορείτε να πάτε παντού με τα πόδια, μέσα από ένα εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών που διασχίζουν ολόκληρο το νησί.

Περιδιαβαίνοντας τη Χώρα

Στη Πλατεία Πούντα, ένα άπλωμα έξω από το Κάστρο, υπάρχει το παλιό κτίριο του Δημοτικού σχολείου, των αρχών του 20ου αιώνα και μερικά από τα πιο ωραία μαγαζιά της Χώρας, ταβέρνες, καφέ, το Πολυδύναμο Ιατρείο του νησιού, 2-3 όμορφα σπίτια με πολλά λουλούδια και η αφετηρία του λεωφορείου. Περιττό να πούμε ότι η θέα από εδώ είναι καταπληκτική προς την θάλασσα πάνω από τον θεόρατο γκρεμό της βορινής πλευράς του Κάστρου, ή προς τα πάνω προς τον κατάλευκο Ναό της Παναγίας που δεσπόζει εκεί ψηλά στη μέση περίπου του λόφου του Παλαιόκαστρου.

Μετά την Πούντα, κατηφορίζοντας λίγο, προσπερνάμε την μικρή κάτασπρη εκκλησία του Σταυρού (αριστερά) και την μικρή είσοδο του Κάστρου, το «Παραπόρτι» (δεξιά) και βρισκόμαστε στην πλατεία Ντούναβη, ή Ντουνάβηδες. Το όνομα αυτό προέρχεται από τις δυο στέρνες που έκτισαν οι σκληρά αγωνιζόμενοι για την επιβίωση κάτοικοι του μοναδικού τότε οικισμού του νησιού για να συλλέγουν το πολύτιμο νερό κάπου γύρω στα χρόνια της Ρώσικης κατοχής των Κυκλάδων (1770-1774). Με το μοναδικό φολεγανδρίτικο χιούμορ που τους διακρίνει τις ονόμασαν Ντούνάβηδες, από το όνομα του μεγάλου ποταμού Δούναβη και έφεραν εδώ τα ζώα τους για να τα ποτίζουν. Σήμερα στο χώρο αυτό υπάρχει ένα μεγάλο πλατάνι, το μοναδικό στο νησί και μερικά ακόμα μικρότερα δένδρα και πολλά λουλούδια που προσφέρουν ωραία και πλούσια σκιά σε ντόπιους και ξένους επισκέπτες. Μέχρι πριν μερικές δεκαετίες υπήρχε το έθιμο να φτιάχνουν κούνιες στο μεγάλο πλατάνι την Δευτέρα του Πάσχα και να διασκεδάζουν οι νέοι και οι νέες της Χώρας, απαγγέλλοντας και αυτοσχέδια στιχάκια σατυρικού και με υπονοούμενα ερωτικού περιεχομένου. Στη πλατεία βρίσκονται τα γραφεία της Κοινότητας και το μοναδικό μηχάνημα τραπεζικών συναλλαγών στο νησί (ΑΤΜ με το διατραπεζικό σύστημα «ΔΙΑΣ»). Στη νότια πλευρά της πλατείας βρίσκεται ο Ναός του Αγίου Νικολάου που είναι ο ενοριακός ναός της Χώρας και ακριβώς πίσω του ο Ναός του Ταξιάρχη με ωραίες εικόνες τεχνοτροπίας της Κρητικής σχολής.

Από την πλατεία μπορούμε να μπούμε στο Κάστρο από τα σκαλιά της παλιάς επίσημης πύλης του, της Λότζιας, ή να συνεχίσουμε στην επόμενη πλατεία, την πλατεία Κονταρίνη, η οποία βρίσκεται πίσω από την νότια πλευρά του Ναού του Αγίου Νικολάου. Η πλατεία αυτή διαθέτει ένα μεγάλο υπερυψωμένο χώρο (25 περίπου εκατοστά) που σκιάζεται από τις φυλλωσιές δένδρων. Στο χώρο αυτό γίνονταν τα παλιά χρόνια τα πανηγύρια και τα γλέντια των κατοίκων της Χώρας. Σήμερα περνούν από εδώ όλοι στις βραδινές τους βόλτες, ή κάθονται στα γύρω μπαράκια και ταβέρνες και θαυμάζουν τον παλιό ναό του Αγίου Αντωνίου με το πεζουλάκι της μικρής του αυλής που υπήρξε πάντοτε ένα σημείο ξεκούρασης και συνάντησης, άλλοτε μόνο των ντόπιων, σήμερα και των επισκεπτών. Στα νότια του Αγίου Αντωνίου βρίσκεται η διυπόστατη εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης

και του Αγίου Φανουρίου που κατά κάποιο τρόπο χωρίζει την πλατεία Κονταρίνη από την επόμενη πλατεία, την Πιάτσα.

Η Πιάτσα είναι η παλιότερη πλατεία του «χωριού», γι' αυτό και φέρνει την απλή ονομασία της που στα ιταλικά σημαίνει ... πλατεία. Εδώ βρίσκεται και η σχεδόν ερειπωμένη εκκλησία της Θεοσκέπαστης που μαζί με τις ταβέρνες, τα μεδεζοπωλεία και τα υπόλοιπα μαγαζάκια δημιουργούν ένα θέαμα ισάξιο μιας θεατρικής σκηνής.

Οι πλατείες όμως δεν έχουν τελειωμό. Μετά την Θεοσκέπαστη είναι η μικρή πλατεία Μαράκι με τα κάπως νεώτερα σπίτια και μαγαζιά που όμως διατηρούν πλήρως το παραδοσιακό τους χρώμα και δίνουν την ευκαιρία στους περαστικούς να ξαποστάσουν για λίγο με ένα καφέ, ή ένα ουζάκι με μεζέ. Αμέσως μετά είναι η ήσυχη πλατεία Ταχυδρομείου που λέγεται έτσι από το παλιό ταχυδρομείο που βρισκόταν εδώ άλλοτε.

Κοινό χαρακτηριστικό σε όλες τις πλατείες, τα δρομάκια, τις αυλές και τις πεζούλες είναι η βαθυπράσινη τοπική πέτρα που χρησιμοποιούν για τις πλακοστρώσεις με τους κάτασπρους αρμούς που κάποτε τους έκαναν με ασβέστη, αλλά σήμερα προτιμούν χάριν ευκολίας πλαστικό χρώμα. Η εικόνα που δημιουργούν οι πράσινες πλάκες με τους άσπρους αρμούς είναι πολύ ωραία, γι' αυτό οι φιλότιμοι Φολεγανδρίτες φροντίζουν να την διατηρούν πάντα καθαρή, ακόμα και τις μέρες του Αυγούστου, τότε που η Χώρα και το νησί ολόκληρο έχει πλημμυρίσει από τους χιλιάδες επισκέπτες. Ακόμα και σ' αυτή την περίοδο αιχμής θα δείτε γυναίκες και άνδρες, που σκυμμένοι στο πλακόστρωτο, φτιάχνουν «ντάμες», όπως αποκαλούν οι ντόπιοι την εργασία αυτή.

Άλλο χαρακτηριστικό του οικισμού της Χώρας είναι η απαγόρευση κυκλοφορίας αυτοκινήτων. Στο Κάστρο δεν είναι δυνατή η προσέγγιση αυτοκινήτων γιατί οι είσοδοι γίνονται από σκαλοπάτια. Στην υπόλοιπη Χώρα απαγορεύονται τα ιδιωτικά αυτοκίνητα, ενώ επιτρέπονται τα λεωφορεία και το ταξί, έως το τέρμα του λεωφορείου, και τα αυτοκίνητα τροφοδοσίας σε όποιους δρόμους μπορούν να προσεγγίσουν τα μαγαζιά. Τα υπόλοιπα ιδιωτικά αυτοκίνητα υποχρεωτικά παρκάρουν στις εισόδους του οικισμού σε μεγάλα ευρύχωρα πάρκινγκ.

[Κάντε κλικ εδώ για αναλυτικές πληροφορίες για την διαμονή σας σε Καταλύματα στη Χώρα όπως παρουσιάζονται στο GreekHotel.com - Greekislands.com](#)

2.

Αγκάλη

Η Αγκάλη είναι ένας μικρός γραφικός παραθαλάσσιος οικισμός, αμφιθεατρικά κτισμένος στον κόλπο Βαθύ, 3-4 περίπου χιλιόμετρα Βορειοδυτικά από την Χώρα. Δεν έχει μόνιμους κατοίκους και χρησιμοποιείται ως παραθεριστικός οικισμός τους καλοκαιρινούς μήνες.

Υπάρχει δυνατότητα για διαμονή στον οικισμό. Οι περισσότεροι επισκέπτες διαμένουν στην Χώρα και στον Καραβοστάση και έρχονται εδώ για μπάνιο και φαγητό. Οι μικρές ταβέρνες προσφέρουν καλό φαγητό, σερβίροντας πιάτα της ώρας και μερικές φορές φρέσκο ψάρι.

Έχει ωραία θέα στον κόλπο Βαθύ και δέχεται πολλούς επισκέπτες που έρχονται καθημερινά με εκδρομικά καΐκια, με το λεωφορείο ή με τα πόδια. Ο επισκέπτης μπορεί να κάνει μπάνιο στην παραλία του οικισμού, που θεωρείται η ομορφότερη του νησιού και στις κοντινές παραλίες του

Αγίου Νικολάου, όπου βρίσκεται το ομώνυμο ξεκλήσι (λίγες εκατοντάδες μέτρα δυτικότερα από την παραλία της Αγκάλης) και στην παραλία Φηρά στα Νότια της Αγκάλης, σχεδόν στην άκρη του όρμου.

Σε μικρή απόσταση από τον οικισμό, κοντά στο ακρωτήριο Ασπροπούντα μπορείτε να επισκεφτείτε τον όμορφο παλιό φάρο.

Κάθε καλοκαίρι, τον Αύγουστο, ο Ναυτικός Όμιλος της Φολέγανδρου διοργανώνει αγώνες κολύμβησης και ιστιοπλοίας στην Αγκάλη, όπως και στον Καραβοστάση. Επίσης στις 6 Αυγούστου οι πιστοί του νησιού γιορτάζουν την γιορτή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος με πανηγύρι στο κοντινό ξεκλήσι Χριστός.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα.

Η πρόσβαση από την Χώρα γίνεται ακόμα και με τα πόδια (λιγότερο από μια ώρα), ή με εκδρομικά καΐκια που έρχονται εδώ από τον Καραβοστάση. Με αυτοκίνητο, ή με μοτοσικλέτα η διαδρομή είναι λίγα λεπτά. Ο δρόμος συνδέει τον οικισμό και με το δεύτερο χωριό του νησιού, την Άνω Μεριά. Λειτουργεί και τακτικό δρομολόγιο λεωφορείων Χώρα – Αγκάλη, που μια φορά την ημέρα πηγαίνει απευθείας και στην Άνω Μεριά. Φυσικά, μπορείτε να φτάσετε στην Αγκάλη χρησιμοποιώντας το μοναδικό ταξί του νησιού, αν βεβαίως είναι διαθέσιμο.

3.

Άνω Μεριά

Ο διάσπαρτος οικισμός Άνω Μεριά βρίσκεται σε απόσταση περίπου 6 χιλιάμετρα (τα πρώτα σπίτια) Βορειοδυτικά από την Χώρα. Είναι ο μεγαλύτερος οικισμός του νησιού με περισσότερους από 300 μόνιμους κατοίκους με κύριο χαρακτηριστικό του ότι δεν είναι ένα τυπικό χωριό αφού δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο «κέντρο» του χωριού. Όλοι σχεδόν οι Πανωμερίτες ασχολούνται κυρίως με τις αγροτοκτηνοτροφικές εργασίες, όπως έκαναν και πριν πολλά χρόνια, και μόνο λίγοι έχουν στραφεί σε επαγγέλματα που έχουν σχέση με τον τουρισμό.

Ο οικισμός είναι σχετικά πρόσφατος με ζωή περίπου 2-3 αιώνων. Ξεκίνησε με τα πρώτα μικρά μονόχωρα κτίσματα που έφτιαχναν οι αγρότες κάτοικοι της Χώρας για να ξαποσταίνουν τις νύκτες, την εποχή που δούλευαν τα κτήματά τους. Σιγά-σιγά μερικοί εγκαταστάθηκαν μόνιμα εδώ, αλλά οι περισσότερες οικογένειες έχουν έλθει από άλλα μέρη, την Κρήτη, τις Κυκλάδες, την Εύβοια. Μας το μαρτυρούν τα ονόματά τους, που τα περισσότερα δείχνουν τον τόπο της καταγωγής τους και άλλα που υπενθυμίζουν τα μέρη απ' όπου ήρθαν. Έτσι, με τον καιρό δημιουργήθηκε ολόκληρος οικισμός που στις αρχές του περασμένου αιώνα έγινε και κοινότητα.

Τα περισσότερα σπίτια, κυρίως τα παλιά, δεν είναι απλά σπίτια, όπως στην Χώρα, ή σε οποιαδήποτε άλλο νησί, αλλά ολοκληρωμένες αυτόνομες μονάδες αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής και ταυτόχρονα κατοικία μιας οικογένειας. Αυτή η αυτόνομη μονάδα, εδώ στην Άνω Μεριά, ονομάζεται «θεμωνιά». Μέχρι σήμερα επιζούν σε πλήρη λειτουργία πολλές «θεμωνιές». Τα σπίτια βέβαια που κτίζονται τα τελευταία χρόνια είναι σύγχρονα κτίσματα και κατοικίες νεωτέρων μελών της οικογένειας, αλλά και παραθεριστικές κατοικίες, δεδομένου ότι ο τουρισμός έχει αρχίσει και εισβάλλει και εδώ, με αργότερους φυσικά ρυθμούς από ό,τι την Χώρα.

Μια τέτοια «θεμωνιά» θα δείτε στο Λαογραφικό Μουσείο που βρίσκεται στην αρχή του οικισμού, όπως ερχόμαστε από την Χώρα, όπου θα μπορέσετε να παρακολουθήσετε στιγμιότυπα της σκληρής ζωής του νησιού, όπως την ζούσαν τα παλιά χρόνια με τις δύσκολες συγκοινωνίες, την έλλειψη ηλεκτρικού και τηλεφώνου, την δυσκολία να βρουν νερό. Γύρω από τη «θεμωνιά», σε όλο το σχεδόν άγριο αγροτικό περιβάλλον θα δείτε πάρα πολλά χιλιόμετρα από «ξερολιθιές» που οι προκομμένοι Φολεγανδρίτες εδώ και αιώνες με απίστευτο κόπο έκτισαν και δημιούργησαν στις αφιλόξενες πλαγιές του ορεινού τοπίου, μικρά χωραφάκια που τα περισσότερα εξακολουθούν και σήμερα να προσφέρουν τα θεία αγαθά της γης στους κατοίκους του νησιού και τους πολλούς επισκέπτες του.

Ακόμα, πρέπει να επισκεφτείτε τον παραδοσιακό φούρνο και να δοκιμάσετε τα ψωμιά του που ψήνονται σε παλιό κτιστό φούρνο που χρησιμοποιεί φρύγανα και όχι ξύλα. Ζητήστε να αγοράσετε «κουλούρες», τα μικρά πολύ ξερά, αλλά ταυτόχρονα και πολύ αφράτα κουλούρια που αν τα συνοδεύσετε με ντόπιο τυρί και ξερική ντομάτα κάνουν ένα καταπληκτικό πρωινό. Ρωτήστε να σας δείξουν το τελευταίο καφενείο-παντοπωλείο του νησιού. Έτσι ήταν όλα τα καταστήματα πριν κάμποσα χρόνια, αλλά τώρα έχει μείνει μόνο ένα, όπου η πρόθυμη κυρία που το δουλεύει θα σας εξυπηρετήσει προσφέροντάς σας φαγητό, ή καφέ και αναψυκτικά, αλλά και είδη παντοπωλείου.

Επίσης ρωτήστε να σας δείξουν το μαγαζάκι που φτιάχνει και πουλάει το αυθεντικό παστέλι που το παρασκευάζουν με ωραίο ντόπιο μέλι. Αν είστε τυχεροί, ή βρίσκεστε εδώ μετά τον Αύγουστο θα μπορέσετε να αγοράσετε και μέλι, φυσικά νόστιμο με αρώματα από τα πολλά αγριολούλουδα του τόπου.

Η Φολέγανδρος είναι διάσημη για τα «ματσάτα», δηλαδή τα χειροποίητα φρέσκα μακαρόνια που τα συνοδεύουν με κοκκινιστό ντόπιο κρέας, κόκορα, κατσίκι, κουνέλι, ή σουτζουκάκια. Σχεδόν όλα τα μαγαζιά σε όλο το νησί προσφέρουν «ματσάτα», αλλά εδώ στην Άνω Μεριά είναι η πηγή τους. Εδώ οι νοικοκυρές που κρατάνε τα μαγαζιά που τα προσφέρουν, τα φτιάχνουν, όπως και πριν πολλά χρόνια με τον παραδοσιακό τρόπο και την ίδια μέρα τα μαγειρεύουν με τρόπο που μας επιτρέπει να πούμε ότι στην Άνω Μεριά το φαγητό που προσφέρουν δεν μοιάζει με σπιτικό, αλλά είναι αυθεντικά καλό σπιτικό παραδοσιακό φαγητό, το ίδιο καλό και πεντανόστιμο που τρώνε και οι ίδιοι στην οικογένειά τους.

Η Άνω Μεριά φιλοξενεί το νηπιαγωγείο του νησιού και τις μισές τάξεις του Δημοτικού σχολείου. Οι υπόλοιπες τάξεις και το Γυμνάσιο-Λύκειο λειτουργούν στην Χώρα.

Κατά μήκος του δρόμου που οδηγεί από την Χώρα στην Άνω Μεριά θα δείτε παλιούς ανεμόμυλους υπολείμματα ενός μεγάλου αριθμού από ανεμόμυλους του παρελθόντος. Μερικοί απ' αυτούς διατηρούνται σε σχετικά καλή κατάσταση, ενώ άλλοι είναι ερειπωμένοι.

Τους καλοκαιρινούς μήνες ο πολιτιστικός σύλλογος του νησιού και οι διοργανωτές του προγράμματος «Νησολόγιο» διοργανώνουν ποιητικές βραδιές, μουσικές εκδηλώσεις, παραστάσεις θεάτρου και Καραγκιόζη στο χώρο του Λαογραφικού Μουσείου και στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου. Τις περισσότερες φορές οι διοργανωτές φροντίζουν οι πολιτιστικές αυτές εκδηλώσεις να συμπίπτουν με την Πανσέληνο, οπότε το θέαμα-ακρόαμα γίνεται από απλώς ενδιαφέρον, συναρπαστικό.

Το καλοκαίρι γίνεται το μεγάλο πανηγύρι στην γιορτή του Αγίου Παντελεήμονα στην ομώνυμη εκκλησία. Οι τυχεροί επισκέπτες του Πάσχα θα μπορέσουν να συμμετάσχουν στις τριήμερες εορταστικές εκδηλώσεις της περιφοράς της εικόνας της Παναγίας σε όλο σχεδόν το νησί. Η δεύτερη ημέρα της περιφοράς είναι αφιερωμένη στην Άνω Μεριά. Η εικόνα επισκέπτεται κυριολεκτικά όλα τα σπίτια, σε ολόκληρο τον οικισμό, όσο απομακρυσμένα και να είναι.

Αν μείνετε στην Άνω Μεριά (υπάρχουν λίγα καταλύματα), μπορείτε να πάτε για μπάνιο στις γειτονικές παραλίες Άγιος Γεώργιος και Λυγαριά, όπου οδηγεί ένας σχετικά καλός χωματόδρομος.

Φυσικά μπορείτε να επισκεφθείτε όλες τις παραλίες της βορειοδυτικής και της βορειοανατολικής ακτής του νησιού χρησιμοποιώντας το εκτεταμένο δίκτυο από μονοπάτια που οδηγούν εκεί. Εφοδιαστείτε με νερό κι ίσως και κάποιο πρόχειρο φαγητό και ξεκινήστε για την θάλασσα. Οι παραλίες βρίσκονται σε απόσταση μισής, έως μιας ώρας με τα πόδια από τον κεντρικό δρόμο της Άνω Μεριάς. Πρέπει μόνο να υπολογίσετε ότι στον γυρισμό θα κάνετε τον διπλάσιο περίπου χρόνο, γιατί τώρα τα μονοπάτια είναι ανηφορικά και εσείς είσαστε κουρασμένοι από ένα υπέροχο μπάνιο.

Η πρόσβαση στη Άνω Μεριά γίνεται με τακτικά δρομολόγια λεωφορείου της γραμμής Χώρα-Άνω Μεριά και με ταξί, αυτοκίνητο, ή μοτοσικλέτα. Κάποια δρομολόγια της Γραμμής Χώρα-Αγκάλη επιστρέφουν στον γυρισμό και από την Άνω Μεριά. Μπορείτε επίσης να έλθετε εδώ και με τα πόδια από την Χώρα, αν σας αρέσει η πεζοπορία και δεν σας τρομάζουν λίγες ανηφόρες.

4.

Καραβοστάσις

Ο Καραβοστάσις βρίσκεται 3 χιλιόμετρα Νοτιοανατολικά από την Χώρα και φιλοξενεί το μοναδικό λιμάνι του νησιού. Είναι ένας μικρός οικισμός με 50 περίπου μόνιμους κατοίκους, με μικρά κατάσπρα παραδοσιακά σπίτια, έναν γραφικό όρμο που φιλοξενεί αλιευτικά, τουριστικά και μικρά σκάφη, και λιμενικές εγκαταστάσεις για εξυπηρέτηση των πλοίων της γραμμής. Το λιμάνι κατασκευάστηκε το 1984 με την δημιουργία του μόλου όπου μπορούσαν να δέσουν και τα μεγάλα οχηματαγωγά και επιβατικά πλοία της γραμμής. Πιο πριν τα πλοία της γραμμής αποβίβαζαν τους επιβάτες και τα εμπορεύματα με βάρκες, τις γνωστές, σε όλους τους ταξιδιώτες εκείνης της εποχής, λάντζες. Στο κοινοτικό αρχείο διαβάζουμε ότι το πρώτο ατμόπλοιο της άγονης γραμμής των Κυκλάδων έπιασε στον Καραβοστάση το 1891. Πριν από το ατμόπλοιο οι λιγοστές ανταλλαγές εμπορευμάτων με τον έξω κόσμο γίνονταν με τα δυο τρία καΐκια που διέθετε το νησί που μετέφεραν στην Ίο και την ... μακρινή Σύρο τα λίγα προϊόντα της πτωχής γης του νησιού, δηλαδή κατσικίσιο κρέας, τυροκομικά, μέλι και επέστρεφαν πίσω με άλλα χρήσιμα για τις ανάγκες τους, μετά από ένα ταξίδι που διαρκούσε από 6 έως 15 ώρες, ανάλογα με τον καιρό. Όχι ότι αργότερα με το ατμόπλοιο τα πράγματα καλυτέρευαν πολύ, αν αναλογιστούμε ότι η διάρκεια του ταξιδιού από τον Πειραιά μερικές φορές ξεπερνούσε και τις 36 ώρες, ανάλογα τα λιμάνια που έπρεπε να πιάσει το πλοίο της άγονης γραμμής. Βέβαια, ακόμη και μέχρι πριν μερικά χρόνια, πριν δρομολογηθούν τα ταχύπλοα σύγχρονα επιβατικά πλοία, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης που γνώρισε το νησί, το ταξίδι διαρκούσε μέχρι και 15 ώρες, ίσως και παραπάνω.

Από τον Καραβοστάση ξεκινούν επίσης όλα τα εκδρομικά σκάφη που κάνουν το γύρο του νησιού, η που επισκέπτονται διάφορες παραλίες, όπως το Κάτεργο και την Αγκάλη.

Στο λιμάνι μπορείτε να δείτε τον κατάσπρο ναΐσκο του Αγίου Αρτεμίου στην παραλία με το ωραίο παλιό πηγάδι και, ανηφορίζοντας στο δρόμο προς την Χώρα, το ξωκλήσι των Αγίων Πάντων που το μισό είναι κτισμένο στο βράχο.

Στην είσοδο του όρμου, όπως μπαίνουν τα καράβια προς το λιμάνι υπάρχουν δυο μικρά νησάκια που ονομάζονται οι Δύο Αδελφοί.

Ανοιχτά προς τα Νότια, δίπλα στην παραλία Λιβάδι, βρίσκεται το νησάκι Άγιος Ιωάννης με την ομώνυμη κατάσπρη εκκλησούλα.

Κοντά στον Καραβοστάση βρίσκεται η μια από τις δυο σπηλιές του νησιού, η σπηλιά του Γεωργίτη, την οποία μπορείτε να δείτε μόνο προσεγγίζοντας με δικό σας σκάφος, ή όταν σταθμεύουν τα εκδρομικά σκάφη του νησιού, όταν περνούν από εκεί.

Οι δυνατότητες για διαμονή στην περιοχή του Καραβοστάση είναι πολλές σε σύγχρονες και άνετες μικρές ξενοδοχειακές μονάδες. Το φαγητό είναι καλό στις παραλιακές ταβέρνες, όπου θα απολαύσετε πραγματικά φρέσκο ψάρι και διάφορες νοστιμιές, συνοδευόμενες με παγωμένο ούζο, ή δροσερό κρασί.

Στον Καραβοστάση μπορείτε να κολυπήσετε στην αμμουδερή παραλία με τα αλμυρικά δίπλα στο λιμάνι και στην Βάρδια, μια παραλία ακριβώς πίσω από το λιμάνι προς τα βόρεια που την προσεγγίζετε με σκαλιά.

Επίσης, μπορείτε να κολυπήσετε στις γειτονικές παραλίες Λατινάκι, Βιτσέντζο, Πουντάκι και Λιβάδι στις οποίες μπορείτε να πάτε με αυτοκίνητο, ή και με τα πόδια (10 έως 30 λεπτά ποδαρόδρομο).

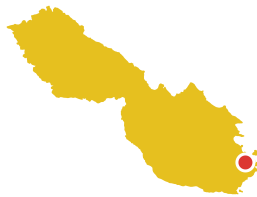
Και φυσικά, μπορείτε να επιβιβαστείτε σε ένα από τα εκδρομικά σκάφη, να ακολουθήσετε το πρόγραμμα της εκδρομής και να κολυπήσετε σε όποια παραλία σας οδηγήσει ο καπετάνιος.

Κάθε Αύγουστο κατά την διάρκεια των καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων, ο Ναυτικός Όμιλος της Φολέγανδρου διοργανώνει αγώνες κολύμβησης και ιστιοπλοΐας με μικρά σκάφη στον Καραβοστάση, όπως και στην Αγκάλη.

Ο Καραβοστάσης αποτελεί την είσοδο των επισκεπτών με το νησί και διαθέτει τακτική συγκοινωνία με την Χώρα. Σημειωτέον ότι οποιαδήποτε ώρα της ημέρας, ή της νύκτας και αν πιάσει το καράβι, υπάρχει λεωφορείο που φέρνει τους επισκέπτες στην Χώρα. Χαρακτηριστικό είναι ότι το πρώτο αυτοκίνητο στο νησί έφτασε το 1970 φορτωμένο σε καΐκι από την Ίο. Το έφερε η οικογένεια που σήμερα διαθέτει τα λεωφορεία που πραγματοποιούν την συγκοινωνία στο νησί. Άλλη λεπτομέρεια της συγκοινωνιακής ιστορίας του νησιού είναι ότι το δεύτερο λεωφορείο που κυκλοφόρησε στο νησί στα τέλη της δεκαετίας του 1970, ένα 16θέσιο, ήδη παμπάλαιο λεωφορείο, κυκλοφορεί ακόμα (!), επικουρικά βέβαια, όταν τα άλλα πιο σύγχρονα, δεν επαρκούν, λόγω του μεγάλου αριθμού των επισκεπτών. Και πάλι για την ιστορία, το πρώτο λεωφορείο που έφτασε στο νησί και έκανε την συγκοινωνία Καραβοστάσης-Χώρα ήταν ένα 7θέσιο(!) στα μέσα της δεκαετίας του 1970, επίσης. Φυσικά τότε φτιάχτηκε και ο δρόμος προς την Χώρα που συνεχώς βελτιώνεται και επεκτείνεται και προς άλλα σημεία του νησιού.

[Κάντε κλικ εδώ για αναλυτικές πληροφορίες για την διαμονή σας σε Καταλύματα στο Καραβοστάση όπως παρουσιάζονται στο GreekHotel.com - Greekislands.com](#)

5. Λιβάδι

Ο οικισμός Λιβάδι είναι ένας μικρός παλιός αγροτικός οικισμός με πολύ λίγους μόνιμους κατοίκους μέσα σε μια μικρή πεδινή περιοχή, στα Νοτιανατολικά της Χώρας. Καλός χωματόδρομος συνδέει το Λιβάδι με την ομώνυμη παραλία, απ' όπου ο ασφαλτοστρωμένος παραλιακός δρόμος οδηγεί στον Καραβοστάση.

6.

Πετούσες

Ο οικισμός Πετούσης είναι ένας παλιός αγροτικός οικισμός με ελάχιστους κατοίκους κοντά στην μικρή πεδινή περιοχή στο Λιβάδι, στα νότια της Χώρας. Μικρός χωματόδρομος προσφέρει την δυνατότητα να πάει κάποιος από τον μικρό οικισμό στην Χώρα.

Ο γύρος του νησιού

Ο γύρος του νησιού με το όμορφο καΐκι είναι μια μοναδική εμπειρία κατά την οποία απολαμβάνετε ένα θαλασινό ταξίδι 6-7 ωρών με 5 ενδιάμεσες στάσεις σε σημεία που πιθανόν να μην μπορείτε να τα προσεγγίσετε αλλιώς, τουλάχιστον κάποια από αυτά.

Το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να κλείσετε από την προηγούμενη θέση στο καΐκι σε κάποιο από τα πρακτορεία της Χώρας ή του Καραβοστάση και την άλλη μέρα να είστε στον Καραβοστάση στην ώρα σας, συνήθως στις 11 το πρωί, να επιβιβαστείτε και να περιμένετε την αναχώρηση.

Το πρόγραμμα έχει ως βασικό κορμό τον γύρο του νησιού, αλλά έχει και κάποια «ελευθερία» στην εκτέλεσή του, ανάλογα με τον καιρό. Δηλαδή, ανάλογα με την κατάσταση της θάλασσας, ξεκινάει με κατεύθυνση προς Νότο, ή προς Βορρά. Ο καπετάνιος και το πλήρωμα είναι έμπειροι στη θάλασσα, ειδικοί σε αυτό το γύρο και γνώστες σε επίπεδο επαγγελματία ξεναγού όλων των σημείων που θα προσεγγίσετε, ή θα περάσετε στα ανοικτά τους.

Στην βασική του εκτέλεση το πρόγραμμα περιλαμβάνει πέντε στάσεις σε παραλίες ήσυχες για κολύμπι σε καθαρά νερά και προσέγγιση στις δυο πιο γνωστές σπηλιές του νησιού. Στις σπηλιές και σε κάποιες παραλίες, όπως τον ορμίσκο του Αγίου Νικολάου, δίπλα στα Βορεινά, δεν υπάρχει άλλος τρόπος να φτάσετε, παρά μόνον από την θάλασσα.

Στην δυο πρώτες στάσεις μπορείτε να κάνετε μπάνιο κατεβαίνοντας συνήθως από τις σκάλες του καϊκιού απευθείας στην θάλασσα, ή να μείνετε στο πλοίο και να χαλαρώσετε απολαμβάνοντας το μοναδικό τοπίο. Στην τρίτη στάση, το φιλόξενο πλήρωμα σας προσφέρει ένα καλό και χορταστικό πιάτο με τοπικούς σπιτικούς μεζέδες που συνοδεύεται από ένα δροσιστικό φρούτο, μετά από μια σύντομη και προαιρετική βουτιά. Τέλος μετά την τελευταία στάση θα σας προσφέρουν και ένα γλυκό, φυσικά τοπικό και σπιτικό, μαζί με ένα ποτηράκι ρακί. Η τοπική φιλοξενία σε όλο της το μεγαλείο!

Η εκδρομή σας αυτή ξεκίνησε με την προσμονή του θαλάσσιου ταξιδιού, εξελίχτηκε σε μια πανέμορφη, χαλαρωτική, διασκεδαστική και επιμορφωτική διαδρομή και κατέληξε σε μια ασφαλή επιστροφή στο λιμάνι, όπου το μόνο σίγουρο συναίσθημά σας είναι αυτό της απόφασής σας να το ξανακάνετε!

Τα τελευταία χρόνια, τους μήνες της τουριστικής αιχμής, οργανώνεται επίσης απογευματινός γύρος του νησιού, μικρότερος σε διάρκεια αλλά εξίσου ενδιαφέρων, αφού στη διάρκειά του θα έχετε την ευκαιρία να απολαύσετε και να φωτογραφίσετε μοναδικά το ηλιοβασίλεμα και τα υπέροχα χρώματα της θάλασσας και της στεριάς καθώς η μέρα αποχαιρετά τον ήλιο.

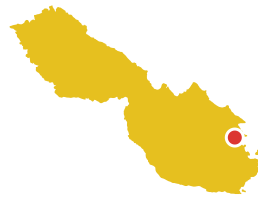
Παραλίες του νησιού

Γενικά

Οι περισσότερες παραλίες του νησιού χαρακτηρίζονται από τα καθαρά και διάφανα νερά, βυθούς με την χαρακτηριστική πράσινη πέτρα που συναντάει κανείς παντού στην Χώρα και αλλού, και την σχετική τους απομόνωση. Μερικές έχουν αλμυρίκια, σε πολύ λίγες υπάρχει δυνατότητα για φαγητό, κάποιες τις προσεγγίζει κανείς μόνο με τα εκδρομικά καΐκια, ή ιδιωτικό σκάφος και άλλες μπορείτε να τις προσεγγίσετε και από μονοπάτια που θα τα βρείτε σημειωμένα στον πολύ καλό και αναλυτικό χάρτη που θα προμηθευτείτε στο νησί.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση

Καραβοστάσης, ή Χοχλίδια

Η αμμώδης παραλία Καραβοστάσης ή Χοχλίδια βρίσκεται στον γραφικό όρμο, στο λιμάνι, μπροστά από τα σπίτια του ομώνυμου μικρού οικισμού σε απόσταση 3,5 χιλιομέτρα Νοτιοανατολικά από την Χώρα. Ο βυθός της θάλασσας είναι αμμώδης, στην παραλία έχει άμμο και βότσαλο και στο ένα της μέρους έχει πολύ ρηχά νερά, τις περισσότερες φορές χωρίς καθόλου κύμα, πράγμα που την κάνει ιδανικό μέρος για οικογένειες με μικρά παιδιά.

Υπάρχουν δυνατότητες διαμονής σε ξενοδοχεία κοντά στην θάλασσα. Διαθέτει μπαρ και παραλιακές ταβέρνες με φρέσκο ψάρι και ντόπια κουζίνα. Σκιά δημιουργούν τα πολλά αλμυρίκια που καλύπτουν το σύνολο του μήκους της παραλίας. Το κολύμπι στην πεντακάθαρη θάλασσα είναι σκέτη απόλαυση και η χαλαρωτική ηλιοθεραπεία με θέα στο βάθος τα δυο νησάκια που τα ονομάζουν οι «Δύο αδελφοί» στην είσοδο του όρμου.

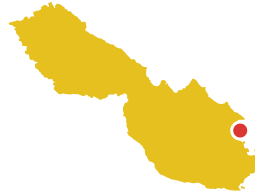
Τους καλοκαιρινούς μήνες ο Ναυτικός Όμιλος της Φολεγάνδρου παραδίδει μαθήματα κολύμβησης και ιστιοπλοΐας σε παιδιά. Επίσης ο όμιλος διοργανώνει και αγώνες ιστιοπλοΐας και κολύμβησης, στα πλαίσια των καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων του νησιού.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα (3,5 χιλιόμετρα Βορειοδυτικά).

Η πρόσβαση από την Χώρα γίνεται ακόμα και με τα πόδια (λιγότερο από μια ώρα), αλλά μόνο στο κατέβασμα, γιατί η αντίθετη διαδρομή είναι ανηφορική. Με αυτοκίνητο, ή με μοτοσικλέτα η διαδρομή είναι λίγα λεπτά. Φυσικά, υπάρχει και η τακτική λεωφορειακή γραμμή που συνδέει το Λιμάνι με την Χώρα και την Άνω Μεριά, καθώς επίσης και το ταξί.

[Κάντε κλικ εδώ για αναλυτικές πληροφορίες για την διαμονή σας σε Καταλύματα στο Καραβοστάση όπως παρουσιάζονται στο GreekHotel.com - Greekislands.com](#)

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση **Βάρδια**

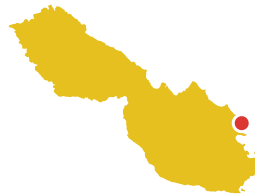
Η αμμώδης παραλία Βάρδια, δίπλα από το λιμάνι, στη βόρεια πλευρά του, σε μικρή απόσταση (λιγότερο από 100 μέτρα) είναι μια από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού.

Η παραλία έχει καλή σκούρα άμμο και ψιλό βοτσαλάκι και κάποιες ώρες σκιά από αρμυρίκια. Στις άκρες της έχει ωραία ψηλά βράχια που, σε αυτά τα σημεία, την απομονώνουν από το υπόλοιπο νησί. Επειδή βρίσκεται πολύ κοντά στο λιμάνι, δεν υπάρχει πρόβλημα που δεν διαθέτει μπαρ, ή άλλες ευκολίες.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα (3,5 χιλιόμετρα Βορειοδυτικά).

Η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη με τα πόδια από τον Καραβοστάση (2-3 λεπτά) με την βοήθεια και μιας κτιστής, ασφαλούς σκάλας που τα σκαλοπάτια της οδηγούν κατευθείαν στην αμμουδιά της, 5 μέτρα από την θαυμάσια θάλασσα.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση **Ντεμένεου**

Η μικρή παραλία Ντεμένεου βρίσκεται λίγο βορειότερα από την Βάρδια σε έναν ανοικτό όρμο σε μια ακατοίκητη περιοχή.

Η παραλία, προστατεύεται μόνο από τους δυτικούς ανέμους, έχει πολύ καθαρά νερά και την βλέπουμε καθώς το πλοίο της γραμμής προσεγγίζει το λιμάνι από τα βόρεια. Είναι πολύ ήσυχη παραλία, χωρίς κανενός είδους διευκολύνσεις και πρέπει να έχετε πάντοτε μαζί σας νερό. Οι ψηλοί βράχοι που την περιβάλλουν δημιουργούν από νωρίς το μεσημέρι σκιά. Προσοχή, όταν έχει καιρό δημιουργούνται πολύ μεγάλα κύματα.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στον Καραβοστάση και την Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει μόνο με ιδιωτικό, ή μισθωμένο σκάφος από την θάλασσα. Πρόσβαση από την ξηρά δεν υπάρχει.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση **Λατινάκι**

Η παραλία Λατινάκι είναι η πρώτη από τις τρεις διαδοχικές παραλίες που βρίσκονται σε τρεις μικρούς ορμίσκους στη νότια πλευρά του Καραβοστάση, σε απόσταση 800 περίπου μέτρα.

Σχετικά απομονωμένη παραλία, πολύ κοντά στο λιμάνι και τις ανέσεις που παρέχονται εκεί, προσφέρει ησυχία, ηρεμία, καθαρή θάλασσα, σε ένα ωραίο και γραφικό περιβάλλον με θέα τα απέναντι νησιά. Τα μεγάλα βράχια χωρίζουν την αμμουδιά σε πολλές μικρότερες, σχεδόν ιδιωτικές παραλίες, με εύκολη πρόσβαση, όπου μπορείτε να είστε εντελώς απομονωμένοι εσείς και η παρέα σας.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα (4,5 περίπου χιλιόμετρα Βορειοδυτικά).

Η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη, μέσω του δρόμου που οδηγεί από τον Καραβοστάση στο Λιβάδι. Θα στρίψετε αριστερά στην πινακίδα και θα ακολουθήσετε για λίγα μέτρα ένα κατηφορικό μονοπάτι που θα σας οδηγήσει κατευθείαν στην παραλία και την θάλασσα.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση *Βιτσέντζο*

Η παραλία Βιτσέντζο είναι η δεύτερη από τις τρεις διαδοχικές παραλίες που βρίσκονται σε τρεις μικρούς ορμίσκους στη νότια πλευρά του Καραβοστάση, σε απόσταση 850 περίπου μέτρα από το λιμάνι.

Η παραλία είναι σχετικά απομονωμένη, βρίσκεται όμως πολύ κοντά στο λιμάνι και τις ανέσεις του και προσφέρει ησυχία, ηρεμία, καθαρή θάλασσα, σε ένα ωραίο και γραφικό περιβάλλον με θέα τα απέναντι νησιά.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα, περίπου 4,5 χιλιόμετρα Βορειοδυτικά.

Η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη από το δρόμο από τον Καραβοστάση στο Λιβάδι και που, στρίβοντας αριστερά, μετά από λίγα μέτρα περπάτημα στο κατηφορικό μονοπάτι, οδηγεί τον τυχερό επισκέπτη κατευθείαν στην παραλία και την θάλασσα.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση *Πουντάκι*

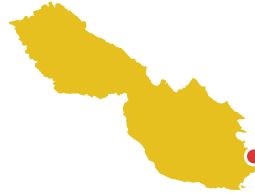
Η παραλία Πουντάκι είναι η τρίτη από τις τρεις διαδοχικές παραλίες που βρίσκονται σε τρεις μικρούς ορμίσκους στη νότια πλευρά του Καραβοστάση, σε απόσταση 1000 περίπου μέτρα.

Σχετικά απομονωμένη παραλία πολύ κοντά στο λιμάνι και τις ανέσεις που προσφέρονται εκεί, προσφέρει ησυχία, ηρεμία, καθαρή θάλασσα, σε ένα ωραίο και γραφικό περιβάλλον με θέα τα απέναντι νησιά.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα (περίπου 5 χιλιόμετρα Βορειοδυτικά).

Η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη από το δρόμο που οδηγεί από τον Καραβοστάση στο Λιβάδι και μετά από λίγα μέτρα κατηφορικό μονοπάτι που θα σας φέρει κατευθείαν στην παραλία και την θάλασσα.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση *Λιβάδι*

Η εκτεταμένη παραλία Λιβάδι βρίσκεται στα νότια του νησιού, 1200 περίπου μέτρα Νότια από τον Καραβοστάση, κοντά στον ομώνυμο μικρό και αραιοκατοικημένο οικισμό παραθεριστικό οικισμό.

Η παραλία έχει άμμο και ψιλό βοτσαλάκι και αρκετή σκιά από αρμυρίκια. Την προτιμούν οι νέοι επειδή έχουν δυνατότητα να παίξουν στην αμμουδιά μπητες βόλεϋ, bat and ball και άλλα θαλάσσια, ή παραθαλάσσια σπορ. Τα νερά είναι πεντακάθαρα και κρυστάλλινα. Υπάρχει δυνατότητα για αναψυκτικά, καφέ, ή και φαγητό στο εστιατόριο του παρακείμενου κάμπινγκ. Αν παραμείνετε στη θάλασσα μέχρι αργά το βράδυ μπορείτε, αντί να επιστρέψετε για διασκέδαση στην Χώρα, να μείνετε στο κέντρο, επίσης του κάμπινγκ, για ένα ποτό και καλή μουσική.

Στα πλαίσια των καλοκαιρινών πολιτιστικών και ψυχαγωγικών εκδηλώσεων του νησιού, πολλές φορές γίνονται στην φιλόξενη παραλία μουσικές εκδηλώσεις.

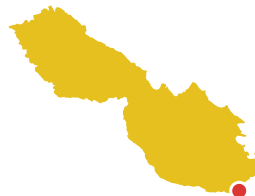
Το Πάσχα η εικόνα της Παναγίας, πηγαίνοντας από την Χώρα στον Καραβοστάση, περνάει και από το Λιβάδι.

Η ιστορία του τόπου, όπως προκύπτει από το «Αρχείο της Κοινότητας», μια πολύ ωραία έκδοση, αναφέρει ότι κατά την διάρκεια της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου εξόριστοι αγρότες είχαν νοικιάσει στο Λιβάδι ένα κτηματάκι από τους ντόπιους και παρήγαγαν πολλά ωραία προϊόντα, πολλά από τα οποία ήταν τελείως ξένα για τους κατοίκους του νησιού.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα, περίπου 6 χιλιόμετρα Βορειοδυτικά.

Η πρόσβαση είναι εύκολη με αυτοκίνητο, ή μοτοσικλέτα από τον Καραβοστάση (5 λεπτά) με τον οποίο συνδέεται με καλό χωματόδρομο. Αν σας αρέσει το περπάτημα, μπορείτε να πάτε στην παραλία και με τα πόδια. Μπορείτε ακόμη να πάτε με το ταξί, αν βέβαια είναι διαθέσιμο.

Παραλίες κοντά στον Καραβοστάση *Κάτεργο ή Πελαγία*

Η παραλία Κάτεργο θεωρείται, και μάλλον είναι, η ωραιότερη παραλία του νησιού. Βρίσκεται στο Νοτιοανατολικό άκρο του νησιού, σε μια τελείως ακατοίκητη περιοχή και έχει απέναντί της τη νησίδα Πελαγία. Τα παλιά χρόνια οι ντόπιοι έρχονταν εδώ για να προμηθευτούν ένα σιδηρούχο μετάλλευμα που ονομάζεται «αιματίτης», από το οποίο έφτιαχναν μια κόκκινη μπογιά για να βάφουν τα πλοία τους και ορισμένα τμήματα από τα σπίτια τους. Επειδή λοιπόν οι συνθήκες εξαγωγής του μεταλλεύματος ήταν εξαιρετικά σκληρές και ανθυγιεινές, ονόμασαν το μέρος Κάτεργο.

Είναι μια μεγάλη παραλία με ψιλό άσπρο βοτσαλάκι και πεντακάθαρα καταγάλανα βαθιά νερά που προσελκύει πολλούς επισκέπτες, αν και είναι σχετικά δυσπρόσιτο. Ένας πολύ μεγάλος βράχος λίγα μέτρα μέσα στην θάλασσα δημιουργεί ένα ωραίο θέαμα και τραβάει πολλούς λουομένους που κολυμπούν ως εδώ για να κάνουν βουτιές.

Χρειάζεται να προσέξετε μερικά πράγματα. Η παραλία δεν έχει καθόλου σκιά, εκτός από αργά το απόγευμα, ούτε καμιά άλλη διευκόλυνση. Τουλάχιστον πρέπει να προμηθευτείτε νερό, γιατί το κοντινότερο σημείο όπου μπορείτε να βρείτε νερό είναι σε απόσταση με τα πόδια περίπου μια ώρα.

Η πρόσβαση γίνεται εύκολα με τα εκδρομικά καΐκια από τον Καραβοστάση, ή με έναν σχετικά πιο δύσκολο τρόπο. Ξεκινάτε με αυτοκίνητο και παίρνετε τον χωματόδρομο Λιβάδι-Πετούσης και στο ύψος της παραλίας ακολουθείτε με προσοχή ένα μονοπάτι και φτάνετε στην θάλασσα μετά από μια ώρα ποδαρόδρομο περίπου. Προσέξτε μόνο να ακολουθήσετε το μονοπάτι από τον οικισμό Λιβάδι και όχι αυτό που ξεκινάει από το κάμπινγκ στην παραλία, καθώς το δεύτερο είναι πολύ πιο δύσκολο και μακρύτερο.

Βόρειες Παραλίες *Λυγαριά*

Η μικρή παραλία Λυγαριά, βρίσκεται στην Βόρεια ακτή του νησιού, πολύ κοντά στο βορειότερο σημείο του, στο βάθος ενός όρμου, δυτικότερα από τον Άγιο Γεώργιο. Είναι πολύ εκτεθειμένη στο βορρά. Η περιοχή της είναι ακατοίκητη και η παραλία είναι τελείως ερημική.

Η παραλία είναι αμμουδερή με βότσαλο. Τα νερά είναι πεντακάθαρα και ο κόσμος που έρχεται εδώ πραγματικά χαίρεται την θάλασσα. Επειδή δεν υπάρχει κανενός είδους οργάνωση εδώ πρέπει να μερμνήσετε για το νερό σας και αν θέλετε να μείνετε αρκετές ώρες και για κάποιο πρόχειρο φαγητό. Φροντίστε τα γιατί σίγουρα θα μείνετε πολλές ώρες.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Τα παλιά χρόνια η πρόσβαση γινόταν μόνο με τα πόδια από ένα ωραίο λιθόστρωτο μονοπάτι που υπάρχει μέχρι σήμερα, ξεκινάει λίγο μετά την εκκλησία του Αγίου Ανδρέα στην Άνω Μεριά και οδηγεί στην παραλία του Αγίου Γεωργίου. Τώρα έχει ανοιχτεί και ένας χωματόδρομος, αρκετά καλός για τα 4x4, ή τα νοικιασμένα αυτοκίνητα, ή σκούτερ. Η διαδρομή με αυτοκίνητο από την Άνω Μεριά διαρκεί 10 έως 15 λεπτά. Στην παραλία οδηγούν και άλλα μονοπάτια, όλα αυτά που οδηγούν στον Άγιο Γεώργιο και ξεκινούν από διάφορα σημεία μετά την Άνω Μεριά. Πολλοί επισκέπτες έρχονται εδώ και με τα караβάκια που κάνουν τον γύρο του νησιού, ή με ιδιωτικό σκάφος. Φυσικά όλα αυτά με την προϋπόθεση ότι δεν φυσάει βοριάς.

Βόρειες Παραλίες Άγιος Γεώργιος

Η σχετικά μεγάλη παραλία Άγιος Γεώργιος, βρίσκεται στην Βόρεια ακτή του νησιού, σχεδόν στο βορειότερο σημείο του, στο βάθος ενός όρμου. Είναι εκτεθειμένη στο βορριά. Η περιοχή του είναι ακατοίκητη και η παραλία είναι αρκετά ερημική. Τα τελευταία χρόνια οι Πανωμερίτες είχαν κτίσει 2-3 σπίτια για να παραθερίζουν μερικές μέρες το καλοκαίρι που τώρα όμως είναι εγκαταλειμμένα. Επίσης έχουν φτιάξει «σύρματα», κάτι πρόχειρα παλιά κτίσματα μπροστά στην παραλία, για να τραβούν και να προστατεύουν τις βάρκες τους, όταν φυσάει ο δυνατός βοριάς.

Η παραλία είναι αμμουδερή με βότσαλο, το ίδιο και ο βυθός. Τα νερά είναι πεντακάθαρα και ο κόσμος πολύς για ερημική και σχετικά δυσπρόσιτη παραλία. Υπάρχουν λίγα αρμυρίκια που προσφέρουν την πολύτιμη σκιά τους στους επισκέπτες. Επειδή δεν υπάρχει κανενός είδους οργάνωση εδώ πρέπει να μεριμνήσετε για το νερό σας και αν θέλετε να μείνετε αρκετές ώρες και για κάποιο πρόχειρο φαγητό.

Πίσω από τα αρμυρίκια θα δείτε το κάτασπρο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου, από το οποίο πήρε το όνομά της η παραλία. Τις μέρες που έχει καλό καιρό, μπορεί να δείτε μερικούς Πανωμερίτες που έχουν έλθει πρωί-πρωί με τα ζώα τους, να ετοιμάζουν τα δίκτυα τους, να δολώνουν, να βγάζουν τις βάρκες τους από τα σύρματα και να ξεκινάνε για ψάρεμα. Επίσης για εσάς που θα κάτσετε εδώ πολλές ώρες και σας ενδιαφέρει, μπορείτε να επισκεφτείτε από ένα μικρό μονοπάτι την θέση «Κάστελος» όπου υπάρχουν ερείπια αρχαίας πόλης.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Τα παλιά χρόνια η πρόσβαση γινόταν μόνο με μουλάρια και γαϊδουράκια, ή και με τα πόδια από ένα ωραίο λιθόστρωτο μονοπάτι που υπάρχει μέχρι σήμερα και ξεκινάει λίγο μετά την εκκλησία του Αγίου Ανδρέα στην Άνω Μεριά. Τώρα έχει ανοιχτεί και ένας χωματόδρομος, αρκετά κακός, ώστε να μην μπορούν να έλθουν συμβατικά αυτοκίνητα, ή το ταξί, αλλά αρκετά καλός για τα 4x4, ή τα νοικιασμένα, αυτοκίνητα, ή σκούτερ. Η διαδρομή με αυτοκίνητο από την Άνω Μεριά διαρκεί 10 έως 15 λεπτά. Στην παραλία οδηγούν και άλλα μονοπάτια που ξεκινούν από διάφορα σημεία μετά την Άνω Μεριά. Φυσικά πολλοί επισκέπτες έρχονται και με τα караβάκια που κάνουν τον γύρο του νησιού.

Βόρειες Παραλίες Αυλάκι

Η βραχώδης ακτή Αυλάκι βρίσκεται στην βορινή ακτή του νησιού, στην ανοικτή θάλασσα, σε μια ακατοίκητη περιοχή, λίγο μετά τις παραλίες του Αγίου Γεωργίου και της Λυγαριάς.

Η παραλία είναι εκτεθειμένη σχεδόν σε όλους τους βόρειους και δυτικούς ανέμους και δεν υπάρχουν καθόλου δένδρα. Φυσικά, αν θελήσετε να έλθετε εδώ θα πρέπει να εφοδιαστείτε τουλάχιστον με νερό.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει από την θάλασσα με ιδιωτικό, ή μισθωμένο σκάφος και εφόσον το επιτρέπει ο άνεμος. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Άνω Μεριά, ξεκινώντας από το ξεκλήσι της Χρυσοπηγής και ακολουθώντας ένα καλό μονοπάτι. Μετά πεζοπορία 20 περίπου λεπτών της ώρας θα φτάσετε σε ένα σημείο που το μονοπάτι χωρίζεται στα δυο. Θα ακολουθήσετε το δεξιό και θα φτάσετε στην θάλασσα μετά από μισή περίπου ώρα περπατώντας σε ένα δυσπρόσιτο μονοπάτι.

Αν αναρωτηθείτε γιατί τότε να έλθετε εδώ για μπάνιο θα σας έλεγε κάποιος ότι εδώ έχει πεντακάθαρη θάλασσα, για την ακρίβεια ανοικτό πέλαγος και σίγουρα θα είσαστε τελείως μόνοι με την παρέα σας. Αν σας αρκούν αυτά τα δυο, θα έλθετε, ειδάλλως θα πάτε κάπου αλλού με λιγότερες περιπέτειες.

Παραλίες Αγκάλης *Αγκάλη*

Η όμορφη αμμουδερή παραλία της Αγκάλης βρίσκεται στον γραφικό κόλπο Βαθύ (ή Αγκάλης) μπροστά στον ομώνυμο παραθαλάσσιο οικισμό σε απόσταση 4 περίπου χιλιομέτρων Δυτικά από την Χώρα, στο κέντρο περίπου της Δυτικής ακτής του νησιού. Θεωρείται από τους επισκέπτες ως μια από τις ωραιότερες παραλίες της Φολεγάνδρου.

Η παραλία δεν διαθέτει κανενός είδους οργάνωση εκτός από 2-3 ταβέρνες σε απόσταση 50-100 μέτρων από την θάλασσα, όπου μπορεί ο επισκέπτης να προμηθευτεί νερό, ή να πιει καφέ, ή κάποιο αναψυκτικό. Οι μικρές αυτές ταβέρνες προσφέρουν ικανοποιητικό φαγητό, σερβίροντας πιάτα κυρίως της ώρας και κάποιες φορές και φρέσκο ψάρι και λειτουργούν μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες. Ομοίως, τους καλοκαιρινούς μήνες νοικιάζονται κάποια δωμάτια από μερικούς ντόπιους που την χρησιμοποιούν για παραθερισμό.

Η παραλία έχει ωραία φιλή άμμο και η θάλασσα βαθαίνει σχετικά γρήγορα. Όταν δεν φυσάει Νοτιοδυτικός άνεμος έχει ήσυχα και καθαρά νερά. Οι περισσότεροι επισκέπτες που έρχονται εδώ για μπάνιο, διαμένουν κυρίως στην Χώρα, ή στον Καραβοστάση. Η παραλία δεν έχει σχεδόν καθόλου σκιά, εκτός από κάποια σημεία της κάτω από τους ψηλούς βράχους κάποιες ώρες την ημέρα, ανάλογα με την θέση του ήλιου. Αν θέλετε λοιπόν σκιά χρειάζεται να έχετε μαζί σας την ομπρέλα σας. Βρέχοντας τα πόδια σας μπορείτε να παρακάμψετε ένα βράχο στην άκρη της στα αριστερά σας και να βρεθείτε σε μια μικρή και σχεδόν ιδιωτική παραλία που χωράει λίγους λουόμενους. Σε αυτό το κομμάτι υπάρχουν κάποια σημεία με σκιά, μια μικρή σπηλιά και μερικοί βράχοι για βουτιές από ψηλά, ή χαμηλότερα.

Από τον μικρό μόλο στα δεξιά της παραλίας οι επισκέπτες μπορούν να πάρουν το εκδρομικό ταχύπλοο και σε λίγα λεπτά να φτάσουν στις γειτονικές παραλίες του Αγίου Νικολάου, στον Γαλίφο και τα Φυρά, ή ακόμα μακρύτερα στο Λιβαδάκι. Στις τρεις πρώτες παραλίες μπορεί κάποιος να πάει και με τα πόδια από την Αγκάλη, από ένα καλό μονοπάτι με λίγο ανηφόρα στην αρχή του.

Κάθε Αύγουστο ο Ναυτικός Όμιλος της Φολεγάνδρου διοργανώνει στην παραλία της Αγκάλης αγώνες κολύμβησης και ιστιοπλοΐας.

Για περιπτώσεις ανάγκης απευθύνεστε στην κοντινή Χώρα.

Η πρόσβαση από την Χώρα γίνεται ακόμα και με τα πόδια (λιγότερο από μια ώρα). Αν δεν θέλετε να κάνετε ολόκληρη τη διαδρομή με τα πόδια, το λεωφορείο προς Άνω Μεριά μπορεί να σας αφήσει στη διασταύρωση, ή να σας πάρει από εκεί. Από τον Καραβοστάση μπορείτε να έρθετε με εκδρομικά καΐκια. Με αυτοκίνητο, ή με μοτοσικλέτα η διαδρομή είναι 10 λεπτά, ή ένα τέταρτο της ώρας. Ο δρόμος που οδηγεί στην παραλία χρειάζεται λίγο προσοχή γιατί είναι στενός και κατηφορικός, ενώ το κομμάτι προς την Άνω Μεριά, ή την Χώρα είναι καλό. Λειτουργεί και τακτικό δρομολόγιο λεωφορείων Χώρα – Αγκάλη (μία φορά την ημέρα συνεχίζει απευθείας για την Άνω Μεριά). Φυσικά, μπορείτε να φτάσετε στην παραλία χρησιμοποιώντας το μοναδικό ταξί του νησιού, αν βεβαίως είναι διαθέσιμο.

Παραλίες Αγκάλης

Άγιος Νικόλαος Αγκάλης

Η παραλία του Αγίου Νικολάου βρίσκεται σε απόσταση 20 λεπτών με τα πόδια από την Αγκάλη στη δυτική πλευρά του κόλπου Βαθύ (ή Αγκάλης) που είναι ακατοίκητη, αλλά πολύ ωραία. Πήρε το όνομά της από το ερημοκλήσι που βρίσκεται ανεβαίνοντας το ύψωμα προς το εστιατόριο.

Η παραλία έχει άμμο και ψιλό βοτσαλάκι και, όταν δεν φυσάει νοτιάς, καθαρά νερά. Σε απόσταση 100 μέτρων και σε ένα μικρό ύψωμα βρίσκεται μια ταβέρνα όπου μπορεί κανείς να προμηθευτεί νερό, να δροσιστεί με κάποιο αναψυκτικό, ή να φάει το μεσημέρι, ή και το βράδυ φρέσκο ψάρι και άλλα πιάτα της ώρας. Κοντά στην θάλασσα υπάρχουν αρκετά αλμυρικά που προσφέρουν σκιά στους λουόμενους. Στην ερημική αυτή παραλία επιτρέπεται ο γυμνισμός, αν και όχι ρητά και απαγορεύεται το ελεύθερο κάμπινγκ, αν και μερικοί διανυκτερεύουν χωρίς πρόβλημα, δημιουργώντας μια ωραία ατμόσφαιρα με τις μικρές φωτιές που ανάβουν προσελκύοντας μικρές, ή μεγαλύτερες παρέες για τραγούδι, συζήτηση και πιωτό κάτω από τα άστρα.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει με τα εκδρομικά καΐκια από τον Καραβοστάση και την Αγκάλη. Επίσης, ανάλογα με τον καιρό, σταματούν εδώ και τα καΐκια που κάνουν τον γύρο του νησιού. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Αγκάλη (20 λεπτά περίπου), ή από την Άνω Μεριά (50 λεπτά, έως μια ώρα) ακολουθώντας τα αντίστοιχα μονοπάτια. Προσοχή μόνο γιατί η επιστροφή προς την Άνω Μεριά είναι αρκετά κουραστική, επειδή είναι ανηφορική. Οδική πρόσβαση δεν υπάρχει καμιά.

Παραλίες Αγκάλης

Γαλίφος

Η παραλία Γαλίφος βρίσκεται σε απόσταση 10 λεπτών με τα πόδια από την Αγκάλη στη δυτική πλευρά του κόλπου Βαθύ (ή Αγκάλης). Η περιοχή είναι ακατοίκητη, αλλά διαθέτει μερικές παραθεριστικές κατοικίες χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα.

Δεν υπάρχει κανενός είδος οργάνωση, έτσι πρέπει να μεριμνήσετε ώστε να έχετε μαζί σας νερό και, αν θέλετε σκιά, την ομπρέλα σας.

Η παραλία, όταν δεν φυσάει νοτιάς, έχει καθαρά νερά και πάντοτε είναι ήσυχη. Στην ερημική αυτή παραλία επιτρέπεται ο γυμνισμός, αν και όχι ρητά.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει με τα ταχύπλοα από την Αγκάλη. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Αγκάλη (10 λεπτά περίπου) πηγαίνοντας προς τον Άγιο Νικόλαο, ή από την Άνω Μεριά (50 λεπτά, έως μια ώρα) ακολουθώντας τα αντίστοιχα μονοπάτια. Προσοχή χρειάζεται μόνο στην επιστροφή προς την Άνω Μεριά, γιατί είναι αρκετά κουραστική, επειδή είναι ανηφορική. Οδική πρόσβαση δεν υπάρχει καμιά.

Παραλίες Αγκάλης *Φυρά*

Η μικρή αμμουδερή παραλία Φυρά βρίσκεται σε απόσταση 15 περίπου λεπτών με τα πόδια από την Αγκάλη προς τα νότια. Η περιοχή είναι ακατοίκητη, αλλά υπάρχει από πάνω της λίγο ψηλότερα το ερημοκλήσι του Χριστού, που οι Φολεγανδρίτες έρχονται κάθε χρόνο και το λειτουργούν την ημέρα της γιορτής της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα (6 Αυγούστου). Τα παλιά χρόνια έκαναν και πανηγύρι.

Η παραλία, προστατεύεται από όλους σχεδόν τους ανέμους, έχει καθαρά νερά και είναι πάντοτε ήσυχη. Στην ερημική αυτή παραλία κανείς δεν ενοχλείται αν κάποιος κάνει γυμνισμό. Δεν υπάρχει κανενός είδος οργάνωση, έτσι πρέπει να μεριμνήσετε ώστε να έχετε μαζί σας νερό και, αν θέλετε σκιά, την ομπρέλα σας.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει με τα ταχύπλοα από την Αγκάλη. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Αγκάλη (15 λεπτά περίπου), ή στρίβοντας από τον δρόμο Χώρα - Άνω Μεριά (30 περίπου λεπτά) ακολουθώντας τα αντίστοιχα μονοπάτια. Λίγο προσοχή χρειάζεται μόνο στην επιστροφή προς την Άνω Μεριά, γιατί είναι σχετικά κουραστική, επειδή είναι ανηφορική. Οδική πρόσβαση δεν υπάρχει καμιά.

Παραλίες Βορειοδυτικής ακτής *Λιβαδάκι*

Η μικρή παραλία Λιβαδάκι βρίσκεται βόρεια από την Αγκάλη σε ένα καλά προστατευμένο ορμίσκο, απ' όπου φαίνεται και η κορυφή του Φάρου της Ασπρόπουντας. Η περιοχή είναι ακατοίκητη.

Η παραλία, προστατεύεται από όλους σχεδόν τους ανέμους, έχει πεντακάθαρα κρυστάλλινα νερά, άσπρο βοτσαλάκι και είναι πάντοτε ήσυχη, εκτός από την ώρα που κάνει στάση το καΐκι που κάνει τον γύρο του νησιού. Στην ερημική αυτή παραλία κανείς δεν θα σας ενοχλήσει αν κάνετε γυμνισμό. Δεν υπάρχει κανενός είδος οργάνωση, έτσι πρέπει να μεριμνήσετε ώστε να έχετε μαζί σας νερό και, αν θέλετε σκιά, την ομπρέλα σας. Οι βράχοι που περιβάλλουν την παραλία μοιάζουν σαν να είναι

μαρμάρينوι. Όσοι από τους επισκέπτες έχουν μάσκα μαζί τους θα αποζημιωθούν για τον κόπο τους να φτάσουν έως εδώ γιατί ο βυθός είναι καταπληκτικός, μοναδικός.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει με τα ταχύπλοα από την Αγκάλη και με τα εκδρομικά καΐκια που κάνουν το γύρο του νησιού. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Άνω Μεριά (μια ώρα περίπου) ακολουθώντας κάποια μονοπάτια, ένα από τα οποία είναι λιθόστρωτο. Λίγο προσοχή χρειάζεται μόνο στην επιστροφή προς την Άνω Μεριά, γιατί είναι αρκετά κουραστική, επειδή είναι ανηφορική. Οδική πρόσβαση στην παραλία δεν υπάρχει.

Παραλίες Βορειοδυτικής ακτής

Αμπέλι

Η μικρή παραλία Αμπέλι βρίσκεται στην βορειοδυτική ακτή του νησιού, σε έναν ορμίσκο. Η περιοχή είναι ακατοίκητη και η παραλία είναι από τις πιο απομακρυσμένες.

Η παραλία είναι μικρή με βότσαλα και πέτρες, προστατεύεται από αρκετούς ανέμους, έχει πεντακάθαρα νερά και είναι αρκετά ήσυχη. Στην ερημική αυτή παραλία μπορείτε αν το επιθυμείτε να κάνετε γυμνοί μπάνιο. Κανείς δεν θα σας δώσει σημασία. Δεν υπάρχει κανενός είδος οργάνωση, έτσι πρέπει να μεριμνήσετε ώστε να έχετε μαζί σας νερό και την ομπρέλα σας, αν θέλετε σκιά. Βέβαια, λίγο πιο πίσω από την παραλία υπάρχει πλούσια σκιά μέσα σε μια ρεματιά με καλλιέργειες. Εδώ θα δείτε αργά το απόγευμα την δύση του ήλιου και θα μπορέσετε να τραβήξετε ωραίες φωτογραφίες.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει από την θάλασσα με ιδιωτικό σκάφος. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Άνω Μεριά ακολουθώντας το μονοπάτι που ξεκινά από το ξεκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα. Θα χρειαστεί να περπατήσετε για 30, έως 40 περίπου λεπτά. Επειδή υπάρχει ένας κακός χωματόδρομος μπορεί κάποιος να έλθει εδώ και με αυτοκίνητο. Χρειάζεται όμως κάποια προσοχή γιατί δεν έρχονται όλα τα αυτοκίνητα.

Παραλίες Βορειοδυτικής ακτής

Βάρσαμο

Η μικρή παραλία Βάρσαμο βρίσκεται στην βορειοδυτική ακτή του νησιού σε έναν ορμίσκο και στην πραγματικότητα δεν είναι παραλία, αλλά μια αρκετά ομαλή βραχώδης ακτή. Η περιοχή είναι ακατοίκητη και η παραλία είναι από τις πιο απομακρυσμένες του νησιού.

Παρ' ότι εκτεθειμένη στους βόρειους και στους δυτικούς ανέμους, η παραλία είναι υπερβολικά ήσυχη, με πεντακάθαρα νερά. Στην ερημική αυτή παραλία μπορείτε αν το επιθυμείτε να κάνετε γυμνοί μπάνιο. Πιθανόν, κανείς άλλος δεν θα βρίσκεται κοντά σας για να ενοχληθεί. Φυσικά δεν υπάρχει

κανενός είδος οργάνωση, έτσι είναι λογικό ότι πρέπει να μεριμνήσετε ώστε να έχετε μαζί σας τουλάχιστον αρκετό νερό και την ομπρέλα σας, γιατί δεν υπάρχει ούτε υποψία σκιάς.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει κυρίως από την θάλασσα με ιδιωτικό σκάφος. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Άνω Μεριά, ξεκινώντας από το ξωκλήσι της Χρυσοπηγής και ακολουθώντας το μονοπάτι για σχεδόν μια ώρα. Ομοίως, με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από το Αμπέλι, ή από το μονοπάτι που οδηγεί από το ξωκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα προς το Αμπέλι. Πριν φτάσετε στην παραλία Αμπέλι, θα στρίψετε δεξιά μετά από πεζοπορία 20-30 λεπτών θα προσεγγίσετε την παραλία.

Παραλίες Βορειοδυτικής ακτής *Δενδρό*

Η πολύ μικρή παραλία Δενδρό βρίσκεται στο βορειότερο τμήμα της δυτικής ακτής του νησιού σε έναν ορμίσκο. Η περιοχή είναι ακατοίκητη και η παραλία είναι ίσως η πιο απομακρυσμένη στο νησί. Το όνομά της οφείλεται σε ένα μεγάλο αρμυρίκι που δεσπόζει στην βραχώδη παραλία με τα κλαριά του να φτάνουν μέχρι σχεδόν πάνω από την θάλασσα.

Η παραλία είναι εκτεθειμένη στους βόρειους και στους δυτικούς ανέμους, αλλά είναι υπερβολικά ήσυχη, με πολύ καθαρά νερά. Στην ερημική αυτή παραλία μπορείτε, αν το επιθυμείτε να κάνετε γυμνοί μπάνιο, γιατί θα είσαστε εσείς και η παρέα σας και λίγα ... θαλασσοπούλια μόνο. Φυσικά, καταλαβαίνετε ότι δεν υπάρχει κανενός είδος οργάνωση, έτσι είναι λογικό να μεριμνήσετε, ώστε να έχετε μαζί σας αρκετό νερό και την ομπρέλα σας, γιατί παρότι υπάρχει ένα μεγάλο αλμυρίκι η σκιά του δεν επαρκεί.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει από την θάλασσα με ιδιωτικό σκάφος. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Άνω Μεριά, ξεκινώντας από το ξωκλήσι της Χρυσοπηγής και ακολουθώντας το μονοπάτι για σχεδόν μια ώρα. Στη μέση της συνολικής διαδρομής περίπου, πρέπει να στρίψετε δεξιά και να ακολουθήσετε ένα άλλο δυσπρόσιτο μονοπάτι που θα σας οδηγήσει στην θάλασσα.

Παραλίες Βορειοανατολικής ακτής *Βορεινά*

Η παραλία Βορεινά βρίσκεται στο μέσο του νησιού, σε έναν ανοικτό όρμο, περίπου στο ύψος της Αγκάλης, αλλά στην διαμετρικά αντίθετη ανατολική ακτή του νησιού, σε μια ακατοίκητη περιοχή. Το όνομά της οφείλεται στο ότι βρίσκεται προς τα βόρεια της Χώρας.

Η παραλία είναι εκτεθειμένη στους βόρειους και ανατολικούς ανέμους και δεν υπάρχουν σκιές από δένδρα. Φυσικά, πρέπει να εφοδιαστείτε σίγουρα με νερό και ότι άλλο θέλετε, για να τιμηθείτε κάτι, αν μείνετε εδώ για πολλές ώρες. Θα έλθετε εδώ, αν είστε πιστός της πεζοπορίας, κάτω από

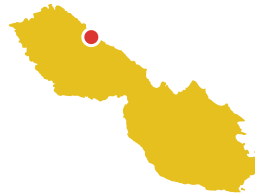
οποιοσδήποτε συνθήκες και επειδή θέλετε να απολαύσετε το μπάνιο σας και την ηλιοθεραπεία σε ένα ήσυχο, σχεδόν μοναχικό περιβάλλον, με πολύ καθαρά νερά. Φυσικά επειδή είναι σχεδόν ερημική, κανείς δεν θα ενοχληθεί, αν θελήσετε να κάνετε μπάνιο γυμνοί.

Χαρακτηριστικό της παραλίας είναι η γνωστή πράσινη πέτρα της Φολεγάνδρου, την οποία τα παλιά χρόνια οι κάτοικοι του νησιού μετέφεραν με τα μουλάρια και τα γαϊδουράκια από δω στην Χώρα για να πλακοστρώσουν τους δρόμους, ή να καλύψουν τις οροφές των σπιτιών τους. Τα τελευταία χρόνια οι ντόπιοι προτιμούν πέτρα από άλλα μέρη της Ελλάδας, όπως την Κάρυστο, γιατί την προμηθεύονται πιο εύκολα και πιο φθηνά.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει από την θάλασσα με ιδιωτικό σκάφος και μερικές φορές, ανάλογα τον καιρό, αν σταματήσουν τα εκδρομικά καΐκια που κάνουν τον γύρο του νησιού. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από τον δρόμο Χώρας – Άνω Μεριάς. Το λεωφορείο θα σας αφήσει κοντά στους μύλους και ο πρόθυμος οδηγός θα σας υποδείξει από πού αρχίζει το κατηφορικό μονοπάτι που σε 20 περίπου λεπτά της ώρας θα σας φέρει στην θάλασσα. Φυσικά η επιστροφή είναι πιο κουραστική, γιατί έχει μεσολαβήσει το μπάνιο και το μονοπάτι τώρα είναι ανηφορικό. Αν δεν προλάβετε το λεωφορείο, μην ανησυχήσετε, με λίγο περπάτημα ακόμα θα φτάσετε στη Χώρα ή στην Άνω Μεριά, όπου θα σας αποζημιώσει ένα καλό γεύμα, ή δείπνο με ντόπιο κόκορα κοκκινιστό με «ματσάτα», τα γνωστά ντόπια χειροποίητα μακαρόνια!

Παραλίες Βορειοανατολικής ακτής Σερφιώτικο

Η παραλία Σερφιώτικο βρίσκεται στην Βορειοανατολική ακτή του νησιού, σε έναν πολύ ανοικτό όρμο, περίπου στο ύψος της Άνω Μεριάς, σε μια ακατοίκητη περιοχή. Μόνο 2-3 σύρματα θα βρείτε εδώ, δηλαδή τις πρόχειρες αποθήκες στις οποίες αποσύρουν οι ψαράδες τις βάρκες τους, όταν φυσάει δυνατός άνεμος. Το όνομά της πιθανολογείται ότι οφείλεται σε Φολεγανδρίτες με καταγωγή από την Σέριφο.

Η παραλία είναι εκτεθειμένη στους βορειοανατολικούς, τους νότιους και τους ανατολικούς ανέμους και υπάρχουν μερικά αρμυρίκια που δημιουργούν λίγη σκιά. Μετά το μεσημέρι όμως, λόγω της κλίσης του ήλιου προς την δύση και των ψηλών βράχων, υπάρχει αρκετή σκιά. Φυσικά πρέπει να εφοδιαστείτε οπωσδήποτε με νερό και κάτι για να τσιμπήσετε, επειδή θα σας αρέσει και θα θελήσετε να μείνετε πολλές ώρες. Θα έλθετε εδώ, αν είστε οπαδός της πεζοπορίας, για να απολαύσετε το μπάνιο σας σε ένα πολύ ήσυχο και μοναχικό μέρος, με πολύ καθαρή θάλασσα, με διάφανα και πεντακάθαρα νερά. Αν θελήσετε να κάνετε γυμνοί μπάνιο, δεν έχετε να ρωτήσετε κανέναν, γιατί ή δεν θα υπάρχει άλλος, ή θα είναι και οι λίγοι ακόμα κολυμβητές γυμνοί.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει από την θάλασσα με ιδιωτικό ή νοικιασμένο σκάφος. Μερικές φορές, αν το επιτρέπει ο καιρός, τα εκδρομικά καΐκια που κάνουν τον γύρο του νησιού σταματούν εδώ. Με τα πόδια μπορείτε να έλθετε από την Άνω Μεριά, όπου θα σας αφήσει το λεωφορείο. Υπάρχουν δύο μονοπάτια τα οποία μπορείτε να ακολουθήσετε και που σε 45-50 λεπτά της ώρας θα σας φέρουν στην θάλασσα. Το ένα ξεκινάει κοντά στην Ανάληψη και το άλλο λίγο πριν το ναΐσκο του Αγίου Αν-

δρέα. Ασφαλώς γνωρίζετε ότι η επιστροφή είναι αρκετά πιο κουραστική, γιατί τα μονοπάτια τώρα ανηφορίζουν προς την Χώρα, οπότε μπορεί να χρειαστείτε λίγο περισσότερο από μια ώρα για να φτάσετε στην Άνω Μεριά.

Παραλίες Βορειοανατολικής ακτής *Σύλλακα*

Η βραχώδης ακτή Σύλλακα βρίσκεται στην Ανατολική ακτή του νησιού, στην ανοικτή θάλασσα, περίπου στο ύψος της Άνω Μεριάς σε μια ακατοίκητη περιοχή, λίγο πριν το Σερφιώτικο, όπως ερχόμαστε από την Χώρα.

Η παραλία είναι εκτεθειμένη σχεδόν σε όλους τους ανέμους, δεν υπάρχουν καθόλου δένδρα, ούτε καν κάποια αλμυρίκια που να προσφέρουν λίγο σκιά. Μετά το μεσημέρι όμως δημιουργείται σκιά. Φυσικά πρέπει να εφοδιαστείτε με το απαραίτητο νερό και ότι άλλο θέλετε, ειδικά αν πρόκειται να κάτσετε αρκετή ώρα. Εδώ θα έλθετε μόνο αν συντρέχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις: σας αρέσει η πεζοπορία και θέλετε να απολαύσετε το μπάνιο σας εντελώς μόνος σας σε μια πεντακάθαρη θάλασσα.

Σε περίπτωση ανάγκης πρέπει να επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει από την θάλασσα με ιδιωτικό, ή μισθωμένο σκάφος και εφόσον το επιτρέπει ο καιρός. Επίσης, μπορείτε να έλθετε και με τα πόδια από την Άνω Μεριά, όπου θα σας αφήσει το λεωφορείο και θα ακολουθήσετε κάποιο από τα δύο κατηφορικά μονοπάτια που οδηγούν στην θάλασσα μετά από 40-50 λεπτά της ώρας πεζοπορία. Το ένα ξεκινάει κοντά στα πρώτα σπίτια του Ελεήμονα και το άλλο από τους μύλους της Άνω Μεριάς. Μόνο προσέξτε να ακολουθήσετε το μονοπάτι που οδηγεί στην ανατολική ακτή, γιατί αν πάρετε το αντίθετο θα βρεθείτε στην δυτική ακτή προς την μεριά της Αγκάλης. Γι' αυτό καλύτερα ρωτήστε τον οδηγό του λεωφορείου, ή κάποιον από τα σπίτια της περιοχής. Η επιστροφή θα διαρκέσει περισσότερο από μια ώρα γιατί είναι ανηφορικά.

Παραλίες Βορειοανατολικής ακτής *Ορμίσκος Αγίου Νικολάου*

Η βραχώδης ακτή Άγιος Νικόλαος βρίσκεται στην Ανατολική ακτή του νησιού, σε ένα κλειστό ορμίσκο, ανάμεσα στην Πλάκα και τα Βορεινά.

Η θάλασσα εδώ είναι εκτεθειμένη μόνο στους ανατολικούς ανέμους και υπάρχουν μόνο βράχια για να καθίσετε λίγο και καθόλου δένδρα. Φυσικά πρέπει να εφοδιαστείτε τουλάχιστον με νερό. Εδώ μπορείτε να παρατηρήσετε ψηλά στον κάθετο βράχο σε μια επίπεδη εσοχή του μερικές πέτρες που θυμίζουν ξερολιθιά. Πρόκειται για τα υπολείμματα από ένα παλιό ναΐσκο που κάποιος πιστός έκτισε προς τιμήν του Αγίου Νικολάου, επειδή τον βοήθησε να σωθεί σε μια φουρτούνα. Αν βρεθείτε εδώ και κολυπήσετε στα βαθιά διάφανα ήσυχα νερά με τον βραχώδη βυθό, πιστεύουμε ότι θα σας αρέσει πολύ και ίσως θεωρήσετε αυτόν τον απρόσιτο και βραχώδη ορμίσκο το πιο ωραίο μέρος για μπάνιο.

Σε περίπτωση ανάγκης φυσικά θα επιστρέψετε στην Χώρα.

Πρόσβαση υπάρχει μόνο από την θάλασσα με ιδιωτικό, ή μισθωμένο σκάφος, ή όταν σταματάει εδώ για λίγη ώρα το εκδρομικό καΐκι που κάνει το γύρο του νησιού.

Αρχαιολογικοί χώροι – Μνημεία – Μουσεία

Στην θέση «Καστέλος», μια μικρή, βραχώδη χερσόνησο στο βόρειο μέρος του νησιού, η αρχαιολογική σκαπάνη έχει φέρει στο φως τα λείψανα ενός προϊστορικού οικισμού, μικρών διαστάσεων που τα ευρήματα το χρονολογούν περίπου στα μέσα της 3ης π.Χ. χιλιετίας, δηλαδή την Πρωτοκυκλαδική II εποχή.

Επίσης, στη θέση «Παλαιόκαστρο» που βρίσκεται πάνω από την Παναγία, οι αρχαιολόγοι έχουν εντοπίσει τα ελάχιστα διασωθέντα λείψανα από κάποια κτίσματα που αποδίδονται στην ακρόπολη των αρχαίων χρόνων. Εδώ έχουν βρεθεί πολλά όστρακα που χρονολογούνται από την Κλασική εποχή, έως και τους Μεταβυζαντινούς χρόνους.

Στο εν χρήσει νεκροταφείο της Χώρας έχουν εντοπιστεί ερείπια από αρχαίο αμυντικό τείχος του 4ου π.Χ. αιώνα.

Αλλά και σε ολόκληρη την περιοχή έχουν ανακαλυφθεί πολλά ευρήματα, όπως αρχαίες επιγραφές των Κλασικών χρόνων, κομμάτια από αγάλματα Ελληνιστικής Εποχής και πολλά σπαράγματα των Ρωμαϊκών χρόνων με σημαντικότερο τον ενσωματωμένο στο καμπαναριό της Παναγίας κορμό ακέφαλου ρωμαϊκού αγάλματος. Και η κεραμική όλων των εποχών είναι άφθονη σε ολόκληρη της ευρύτερη περιοχή της Χώρας.

Το Κάστρο στην Χώρα

Το Κάστρο στην πραγματικότητα είναι το παλιότερο τμήμα της Χώρας. Πρόκειται για έναν καλοδιατηρημένο μεσαιωνικό οικισμό που χτίστηκε, όπως όλοι αυτού του τύπου, για να προστατεύσει τους ανθρώπους του νησιού και τις περιουσίες τους, από τις εχθρικές επιδρομές και τις πειρατικές επιθέσεις και έκτοτε κατοικείται χωρίς καμία διακοπή. Η βορεινή πλευρά του Κάστρου είναι χτισμένη στο φρύδι ενός μεγάλου και απότομου γκρεμού που ξεπερνάει τα 200 μέτρα. Η πρωτοβουλία για το κτίσιμο του κάστρου ήταν του άρχοντα Μάρκου Σανούδου το 1212, λίγο χρόνο αφού ανέλαβε τις τύχες του νησιού. Ίδιου τύπου Κάστρα υπάρχουν και στην Σίφνο και την Αντίπαρο. Τα ίδια τα εξωτερικά σπίτια αποτελούν τα τείχη του Κάστρου που προστατεύουν ολόκληρο τον οικισμό.

Στο εσωτερικό του Κάστρου μπορείτε να δείτε πολλές παλιές εκκλησίες με ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία και εσωτερικό διάκοσμο. Οι σημαντικότερες είναι της Παντάνασσας, της Ελεούσας και της Αγίας Σοφίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι από τον περίβολο της Παντάνασσας έχετε μια εντυπωσιακή θέα του νησιού και της θάλασσας.

Τα σκληρά χρόνια των πειρατικών και Τουρκικών επιδρομών στο νησί μέσα στο Κάστρο κατοικούσαν σχεδόν 200 οικογένειες που τα πολλά μέλη τους δούλευαν την ημέρα στα χωράφια και το βράδυ, μετά τον χαρακτηριστικό κτύπο από ένα καμπανάκι μαζεύονταν όλοι στο Κάστρο και έκλειναν και κλείδωναν τη πόρτα της Λότζιας, δηλαδή την επίσημη είσοδο στο Κάστρο.

Τα παλιότερα σπίτια του Κάστρου, τα «μονόσπιτα», όπως τα λένε οι ντόπιοι, είναι μικρά κτίσματα με τον απαραίτητο μόνο εσωτερικό χώρο που συμπληρώνεται από πολλά εξωτερικά λειτουργικά στοιχεία. Δηλαδή πλατιά σκαλοπάτια που χρησιμεύουν και ως καθίσματα, κτιστά πεζούλια, μικρο-

σκοπικές αυλές. Επίσης, η έλλειψη ξυλείας περιόριζε το πλάτος τους στα τρία περίπου μέτρα, όσο και τα δοκάρια της στέγης, ενώ το μήκος τους έφτανε τα 9 μέτρα. Τα πατώματα ήταν στρωμένα με ντόπιες πρασινόχρωμες πλάκες, ή είχαν «πάτωση», ήταν δηλαδή από πολύ καλά πατημένο σκληρό χώμα. Με τις ίδιες πλάκες έστρωναν και την οροφή και τις κάλυπταν με φύκια και πατημένο αργιλώδες χώμα. Συνήθως το σπίτι είχε ένα δωμάτιο, όπου έμενε όλη η οικογένεια, 6 έως 8 άτομα περίπου. Υπήρχε στο δωμάτιο τζάκι και μια κόχη για το νοικοκυριό. Οι πιο πλούσιοι, έμποροι κυρίως στην Κωνσταντινούπολη και την Αίγυπτο, έκτιζαν μεγαλύτερα σπίτια, μερικά από τα οποία έξω από το Κάστρο.

Τα περισσότερα σπίτια κατοικούνται εδώ και 10 τουλάχιστον αιώνες και οι φιλοπρόδοι κάτοικοι του νησιού τα κρατούν σε πολύ καλή κατάσταση. Εδώ ο επισκέπτης θα αντικρίσει, εκτός από τα παλιότερα, και τα ομορφότερα σπίτια του νησιού. Το Κάστρο έχει κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο και προστατεύεται από επεμβάσεις από την ΚΑ΄ Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Η πρόσβαση στο Κάστρο είναι εύκολη γιατί αποτελεί τμήμα του παραδοσιακού οικισμού της Χώρας. Γίνεται μόνο με τα πόδια γιατί τα οχήματα απαγορεύονται πλήρως εδώ, και για τον επιπρόσθετο λόγο ότι και οι δυο και μοναδικές εισοδοί, η Λότζια και το Παραπόρτι, έχουν σκαλιά.

Η Παναγία

Η Παναγία είναι η πιο φημισμένη εκκλησία της Φολέγανδρου και είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Είναι κτισμένη σε ένα βράχο πάνω από την Χώρα, και δεσπόζει με το κατάλευκο χρώμα της στη θέση κάποιου αρχαίου ναού, του οποίου έχει χρησιμοποιηθεί οικοδομικό υλικό. Στον αυλόγυρο του ναού, όπως και στο εσωτερικό του ο επισκέπτης διακρίνει εντοιχισμένες αρχαίες επιγραφές και πολλές βάσεις από αγάλματα. Παλαιότερα ήταν καθολικό γυναικείας Μονής.

Το σχήμα της είναι ορθογώνιο και ο τύπος της είναι μονόκλιτη βασιλική με πολλούς τρούλους. Διαθέτει επίσης και ψηλό κατάλευκο καμπαναριό.

Από μαρμάρινη επιγραφή που χρονολογείται το 1687 εικάζεται ανακαίνιση του ναού την χρονολογία αυτή, ενώ ο ναός πήρε την σημερινή του μορφή με κατασκευές και επεμβάσεις που έγιναν μεταξύ των ετών 1816 και 1821. Στην διακόσμηση του ναού έχουν εργαστεί πολλοί φημισμένοι τεχνίτες, μεταξύ των οποίων και ο μαρμαρογλύπτης Καπαριάς από την Τήνο, που φιλοτέχνησε το μαρμάρινο τέμπλο, τον αρχιεπισκοπικό θρόνο και τον άμβωνα του ναού.

Στην εκκλησία φυλάσσεται μία ασημοστόλιστη εικόνα της Παναγίας που χρονολογείται από τους Βυζαντινούς χρόνους. Η εικόνα, σύμφωνα με τις ντόπιες παραδόσεις, είναι θαυματουργή και συνδέεται με πολλές ιστορίες με επιδρομές πειρατών και άλλους θρύλους. Ακολουθώντας τα πατροπαράδοτα έθιμα του τόπου οι ευσεβείς κάτοικοι του νησιού κάθε χρόνο κάνουν περιφορά της εικόνας σε κάθε σπίτι σε όλο το νησί, σε ανάμνηση παλαιότερης σωτήριας επέμβασης της Παναγίας.

«... Μια παράδοση που διηγούνται οι γεροντότεροι, όταν έχουν πει μερικά ποτηράκια ρακί, που την έχουν ακούσει και αυτοί από τους παππούδες τους, λέει ότι κάποτε, τα παλιά χρόνια, την Πρωτομαγιά του 1790, λίγο πριν τον ξεσηκωμό του Αιγαίου από τον Λάμπρο Κατσώνη, εμφανίστηκαν απειλητικά 18 φούστες με Αλγερίνους πειρατές, τους φοβερότερους πειρατές της εποχής που λυμαίνονταν το Αιγαίο. Οι κατατρομαγμένοι φιλειρηνικοί κάτοικοι του νησιού έτρεξαν ψηλά στην εκκλησία της Παναγίας για να τους προστατεύσει. Αφού προσευχήθηκαν ευλαβικά και με κλάματα απελπισίας, αλλά και ελπίδας για την βοήθεια της Παναγίας, πήραν την εικόνα της, την μετέφεραν στην άκρη του γκρεμού παρακαλώντας την να τους σώσει. Τότε ένας φοβερός βοριάς φύσηξε μανιασμένα, παρέσυρε τα πειρατικά

και τα βούλιαξε πνίγοντας όλους τους φοβερούς πειρατές. Σώθηκε μόνο ένας χριστιανός αιχμάλωτος που κολύμπησε προς την στεριά και όταν έφτασε σώος κοντά στους σωσμένους πιστούς, με ξέπνοη φωνή τους είπε, ότι πριν βουλιάξουν τα καράβια, είδε μια μεγάλη αστραπή να κατεβαίνει από ψηλά από τον βράχο και να κτυπάει τα καράβια. Όλοι απέδωσαν το γεγονός σε θαύμα της Παναγίας και έκτοτε οι ντόπιοι θεωρούν την Πρωτομαγιά μεγάλη γιορτή ...»

Η πρόσβαση στο ναό γίνεται μέσω ενός λιθόστρωτου μονοπατιού που ξεκινάει από την πλατεία της Πούντας στη Χώρα και σαν άσπρο φίδι, όπως φαίνεται από μακριά, ξεδιπλώνεται μέχρι την εκκλησία. Η πεζοπορία διαρκεί περίπου 15 λεπτά της ώρας μέχρι να φτάσετε στον Ναό.

Χρυσοσπηλιά

Στην Φολέγανδρο υπάρχει ένα πολύ σημαντικό μνημείο της φύσης, η Χρυσοσπηλιά, ένα ωραιότατο και εντυπωσιακό σπήλαιο. Το σπήλαιο βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού, στην πλαγιά του Παλαιόκαστρου που φτάνει έως την θάλασσα, λίγο πριν το ακρωτήριο Παναγία (παιλιότερη ονομασία ακρωτήριο Γκρόττο). Το μεγαλύτερο τμήμα του είναι ανεξερεύνητο και είναι ένα πολύ μεγάλο σπήλαιο, από τα μεγαλύτερα της Ελλάδας. Η είσοδος του βρίσκεται 10 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Στο εσωτερικό της υπάρχει πλούσιος διάκοσμος από σταλακτίτες και σταλαγμίτες, οι οποίοι με τα διάφορα σχήματα και μεγέθη τους εντυπωσιάζουν τους ελάχιστους που μπορούν να μπουν στο σπήλαιο και να τους δουν.

Στο σπήλαιο έχουν εντοπισθεί πολλές επιγραφές με αρχαία ονόματα. Πρόκειται για κάτι το μοναδικό στη χώρα μας, γιατί πρόκειται για εκατοντάδες ονόματα που είναι γραμμένα στα τοιχώματα του σπηλαίου με την βοήθεια κάποιου αργιλικού υλικού. Θεωρείται ότι η σπηλιά ήταν χώρος τελετών ενηλικίωσης εφήβων και τα χαραγμένα ονόματα ήταν τα ονόματα των εφήβων που έπαιρναν μέρος στις τελετές κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα, όπως μας παραδίδει ο αρχαίος συγγραφέας Έφορος. Εκτός από τις επιγραφές, το σπήλαιο παρουσιάζει και περαιτέρω αρχαιολογικό ενδιαφέρον, διότι στο εσωτερικό του έχουν ανακαλυφθεί, μετά από ανασκαφές, ανθρώπινοι σκελετοί και πολλά όστρακα από αγγεία, καθώς επίσης και τα υπολείμματα από μια δεξαμενή νερού της Ρωμαϊκής εποχής. Θεωρείται ότι ήταν επίσης τόπος λατρείας, αλλά επειδή δεν έχει εξερευνηθεί ολόκληρο δεν γνωρίζουμε με σιγουριά την κύρια χρήση του. Κάποια ενδεικτικά ευρήματα, όπως λυχνάρια με ερωτικές σκηνές, φαλλόσχημα ειδώλια και άλλα υποδεικνύουν μια λατρευτική, ή μυστηριακή χρήση του σπηλαίου. Οι αρχαιολογικές έρευνες συνεχίζονται με αργό ρυθμό και φέρνουν στο φως πολλά καινούρια ευρήματα.

Μετά τον μεγάλο χώρο της εισόδου δημιουργείται ένας μακρύς και μεγάλος θάλαμος που κυριαρχούν οι σταλακτίτες που δημιουργούν μια εικόνα σαν να σχηματίζουν ένα θρόνο.

Ο θρύλος της περιοχής θέλει το σπήλαιο της Χρυσοσπηλιάς να επικοινωνεί με ένα άλλο σπήλαιο που βρίσκεται σε απόσταση 1,5 χιλιόμετρο μακριά, το Φαράγγι. Στην διάρκεια της Τουρκοκρατίας, η σπηλιά ήταν ασφαλές καταφύγιο των κατοίκων, όταν κτυπούσαν το νησί οι πειρατές, για τον επιπλέον λόγο ότι διέθετε και πόσιμο νερό, από πηγή που ανάβλυζε κρύο νερό και γέμιζε τις ρωμαϊκές δεξαμενές. Γι' αυτόν τον λόγο τα παλιά χρόνια έφερναν εδώ οι βοσκοί τα γίδια τους και τα πότιζαν.

Λόγω της αρχαιολογικής σημασίας του σπηλαίου, ο χώρος προστατεύεται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Η πρόσβαση στο σπήλαιο είναι πολύ δύσκολη, τόσο από την στεριά, όσο και από την θάλασσα. Επίσης για να επισκεφτείτε το σπήλαιο απαιτείται ειδική άδεια από την Κοινότητα. Από την θάλασσα η πρόσβαση επιτρέπεται μόνο όταν επικρατεί γαλήνη στα νερά. Σχεδόν καθημερινά, τους καλοκαιρι-

νούς μήνες, εκδρομικά καΐκια από τον Καραβοστάση που κάνουν το γύρο του νησιού, προσεγγίζουν το χώρο και οι επιβάτες τους μπορούν να δουν την είσοδο του σπηλαιού. Από την στεριά προσεγγίζετε το χώρο πολύ δύσκολα, μετά από μικρή πεζοπορία από ένα δύσβατο παλιό μονοπάτι που σήμερα έχει σχεδόν εξαφανιστεί και μόνο λίγοι ντόπιοι γνωρίζουν. Οι μόνοι που έχουν ελεύθερη και εύκολη πρόσβαση στο σπήλαιο είναι οι κατσίκες ελευθέρως βοσκής της περιοχής που έρχονται εδώ για να πιουν νερό. Το θέαμα είναι εντυπωσιακό και οι επιβάτες των καϊκιών που κάνουν το γύρο του νησιού έχουν την ευκαιρία να τραβήξουν ωραίες και πρωτότυπες φωτογραφίες με τα κατσίκια να στέκονται, ή να σκαρφαλώνουν στους σχεδόν κάθετους βράχους. Επίσης πολλά θαλασσοπούλια και άλλα πουλιά, βρίσκουν εδώ ασφαλές καταφύγιο.

Ο Φάρος της Ασπρόπουντας

Ο Φάρος, ένα κατάλευκο κτίσμα, χτίστηκε το 1919 και λειτούργησε δυο χρόνια αργότερα, το 1921. Βρίσκεται σε υψόμετρο 58 μέτρα και ο φανός του απέχει από το έδαφος 11 μέτρα και είναι ορατός περισσότερο από 17 ναυτικά μίλια απόσταση. Λέγεται Φάρος της Ασπρόπουντας, αλλά στην πραγματικότητα βρίσκεται στην κοντινή θέση «Κάβος του Μιχέλου».

Όταν πρωτολειτούργησε ο Φάρος άναβε με φυτίλι, αργότερα λειτουργούσε με μηχανισμό πετρελαιοατμού και τέλος από το 1986 και μετά χρησιμοποιεί ως πηγή ενέργειας τον ήλιο.

Δίπλα στο κτίριο του φάρου βρίσκεται το οίκημα, όπου τα παλιά χρόνια κατοικούσαν οι φαροφύλακες. Σήμερα την καλή λειτουργία του φάρου επιτηρούν δυο εντεταλμένοι φαροφύλακες, οι οποίοι απλώς επιβλέπουν τους μηχανισμούς.

Οι επισκέπτες του νησιού που κάνουν το γύρο του νησιού, ή επισκέπτονται την παραλία Λιβαδάκι, πάλι από την θάλασσα με ταχύπλοο εκδρομικό σκάφος, περνούν με το καϊκάκι ανοιχτά από το φάρο, απ' όπου μπορούν να τον παρατηρήσουν καλύτερα και να τον φωτογραφίσουν.

Η πρόσβαση στο φάρο είναι εύκολη με τα πόδια από μονοπάτια από το Λιβαδάκι (περίπου ένα τέταρτο της ώρας), ή από την Άνω Μεριά.

Το Οικολογικό και Λαογραφικό Μουσείο στην Άνω Μεριά

Το Λαογραφικό Μουσείο στην Άνω Μεριά είναι στην πραγματικότητα ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα από ένα παραδοσιακό αγροτικό σπίτι του 19ου αιώνα, δηλαδή μια «θεμωνιά» κατά την ντόπια ορολογία, αυτό που σε άλλα νησιά των Κυκλάδων λένε «χωριό». Αποτελεί ένα τέλειο συνδυασμό αυτοσχέδιου μουσείου και λειτουργικότητας, λόγω της αυθεντικότητας της προέλευσής του.

Το Μουσείο αποτελείται από τέσσερα συνολικά κτίσματα, το παλαιότερο από τα οποία πηγαίνει διακόσια χρόνια πίσω, ενώ το νεότερο κτίστηκε, στο ύψος των προηγούμενων, τις τελευταίες δεκαετίες.

Οι εξωτερικοί τοίχοι του παλιού κτίσματος (περισσότερο από 200 χρονών) είναι κτισμένοι από πέτρα με λάσπη και δεν είναι σοβατισμένοι, για να μην βλέπουν το σπίτι από μακριά οι πειρατές. Η στέγη του είναι χωμάτινη πατημένη με φύκια και η οροφή του σκεπασμένη με πλάκες που πατάνε σε δοκάρια από το τοπικό δέντρο, την «φείδα». Το δάπεδο μέσα στα δωμάτια είναι από καλά πατημένο χώμα («πάτωση») και στον εξωτερικό χώρο η μεγάλη στέρνα του σπιτιού, χωρητικότητας περίπου 100 κυβικών μέτρων, συγκεντρώνει το βρόχινο νερό.

Στο νεώτερο κτίσμα, των τελευταίων χρόνων του 19ου και των πρώτων του 20ου, με τρία ξεχωριστά δωμάτια, όπου βλέπουμε πολλά χρηστικά αντικείμενα της καθημερινής ζωής της εποχής, οι

εξωτερικοί τοίχοι είναι ασβεστωμένοι, όπως και οι εσωτερικοί, κάτι που αντανακλά τις «νέες» τάσεις στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τώρα που οι κάτοικοι δεν φοβούνται τους πειρατές, μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας και του νησιού από τους Τούρκους και την πάταξη της πειρατείας. Θα διακρίνετε πολλά αντικείμενα, εργαλεία, σκεύη και έπιπλα της καθημερινής ζωής, που πολλά από αυτά τα έφεραν από άλλες «θεμωνιές» και σπίτια του νησιού, όπως έναν αργαλειό, μεγάλα λαγήνια για αποθήκευση αγαθών, πλεκτά καλάθια κάθε είδους, κουρούπια και άλλα πολλά, μεταξύ των οποίων και μια πρωτότυπη ξύλινη ποντικοπαγίδα, τοπικής προέλευσης.

Ένα τρίτο πέτρινο οίκημα κτίστηκε τα τελευταία χρόνια και χρησιμεύει για την στέγαση μιας μικρής βιβλιοθήκης, καθώς επίσης και για την διαμονή και εργασία των μελετητών του τόπου.

Στους διάφορους εξωτερικούς χώρους του Μουσείου, ο επισκέπτης μπορεί να δει σε πλήρη αναπαράσταση ένα τυπικό αγροτικό παραδοσιακό σπίτι με τα εξαρτήματά του, μια «θεμωνιά». Οι θεμωνιές ήταν μικρά σύνολα κτισμάτων και οικημάτων που είχαν αυτονομία, με ικανή αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή για να θρέψει και να ντύσει μια μεγάλη οικογένεια, με τους ανθρώπους και τα ζώα της. Τέτοιου τύπου σπίτια υπήρχαν και κατοικούνταν πολλά μέχρι τα μέσα περίπου του 20ου αιώνα. Σήμερα, σε πείσμα του χρόνου, διατηρούνται ακόμα λίγα σε πλήρη λειτουργία.

Στον υπαίθριο χώρο βλέπουμε ένα μικρό αλώνι, όπου αλώνιζαν το απόγευμα το στάρι που είχαν θερίσει όλο το πρωινό, ένα μικρό πατητήρι για τα σταφύλια στο μέσο μιας αυλής, που στην πραγματικότητα είναι ένας σκαλισμένος με μεγάλη επιμέλεια βράχος και την «πλύστρια», κάτι σαν σκάφη για πλύσιμο ρούχων, διαμορφωμένη πάνω στην ξερολιθιά της μάντρας. Ακόμη, σε μια άκρη της αυλής, δίπλα στο παλαιότερο κτίσμα, υπάρχει το ελαιοτριβείο, ένας πέτρινος κύλινδρος πάνω σε ένα κυκλικό βάθρο, επίσης πέτρινο. Τον κύλινδρο γύριζαν τρεις άντρες και έτσι οι ελιές συνθλίβονταν. Μετά μετέφεραν τον πολτό στο μικρό δωματάκι, τμήμα επίσης του αρχικού σπιτιού, όπου σώζεται και το απλό μηχανικό σύστημα με τον μοχλό που πίεζε το πολτό και έβγαζε το λάδι που κυλούσε σε κάποιο πήλινο δοχείο. Στον ίδιο χώρο φυλάσσονταν πολλά εργαλεία και άλλα χρήσιμα σκεύη. Ακριβώς δίπλα λειτουργούσε ο φούρνος, ένα ολόκληρο δωμάτιο όπου έψηναν με φρύγανα και όχι ξύλα, το ψωμί, τα φαγητά, τις πίτες και τα γλυκίσματα. Ο χώρος του φούρνου ήταν ταυτόχρονα και ζυμωτήριο και αποθήκη για όλα τα σκεύη και εργαλεία που χρησιμοποιούσαν για το ζύμωμα και το ψήσιμο. Πάλι στο ίδιο παλιό κτίσμα, στο χώρο του αρχικού σπιτιού, δηλαδή ενός απλού δωματίου που κατοικούσε η οικογένεια, αργότερα έφτιαξαν το κελάρι του σπιτιού, όπου φυλάσσονταν τα διάφορα αγαθά της οικογένειας και πολλά χρηστικά σκεύη.

Στον βορινό μέρος της «θεμωνιάς» υπάρχει ο παλιός αχυρώνας που σταυλιζονταν τα ζώα και που τώρα οι υπεύθυνοι του μουσείου τον έχουν μετατρέψει σε σύγχρονη τουαλέτα. Τέλος, θα δείτε και μια παράξενη και πρωτότυπη κυκλική κατασκευή, πετρόχτιστη, ύψους περίπου 1,5 μέτρου με μια λεμονιά στο εσωτερικό της, που μόλις εξέχει 15-20 εκατοστά, ώστε το δέντρο να προστατεύεται από τον ανελέητο βοριά που όταν φυσάει συμπαρασύρει τα πάντα. Η κατασκευή αυτή που είναι κοινή παντού στην Άνω Μεριά και αλλού στο νησί και ονομάζεται από τους ντόπιους «περιβόλι».

Γύρω από το οικιστικό συγκρότημα υπάρχει το χωράφι με τις απαραίτητες για την επιβίωση της οικογένειας καλλιέργειες, ένα μικρό αμπέλι, ένα κομμάτι κήπου με τα λαχανικά και τα υπόλοιπα λιγοστά δέντρα.

Το Μουσείο έχει ιδρύσει ο πολιτιστικός σύλλογος του νησιού «Η Φολέγανδρος», ο οποίος και το διαχειρίζεται από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Τους καλοκαιρινούς μήνες το Μουσείο είναι επισκέψιμο καθημερινά τις απογευματινές ώρες, ενώ τους υπόλοιπους μήνες η επίσκεψη είναι δυνατή μόνο κατόπιν συνεννόησης με τους αρμοδίους, ή την καλοσυνάτη γειτόνισσα που το προσέχει, έχει το κλειδί του και πρόθυμα προστρέχει για μια πρόχειρη, αλλά ολοκληρωμένη ξενάγηση στους χώρους του.

Το Μουσείο βρίσκεται στην αρχή της Άνω Μεριάς και η πρόσβασή του είναι εύκολη με το λεωφορείο της γραμμής Χώρα - Άνω Μεριά και περπάτημα 3-4 λεπτών από την στάση του λεωφορείου. Όσοι είναι περισσότερο γυμνασμένοι και δεν φοβούνται κάποιες «δύσκολες» ανηφορίες, προτιμούν να έλθουν με τα πόδια από διάφορα μέρη. Ενδεικτικά, η Χώρα απέχει 5 περίπου χιλιόμετρα.

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις - Γιορτές

Πασχαλινές εκδηλώσεις

Το Πάσχα γιορτάζεται στη Φολέγανδρο με έναν ιδιαίτερο τρόπο, καθώς μεταξύ των άλλων γίνεται και η περιφορά της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας. Η εικόνα κατεβαίνει από την εκκλησία της Παναγίας στον λόφο, όπου φυλάσσεται όλο τον χρόνο, ανήμερα την Λαμπρή, και από το μεσημέρι μέχρι το απόγευμα αρχίζει η περιφορά της σε ολόκληρη τη Χώρα. Περνώντας από τα στενοσόκακα του Κάστρου της γίνεται «θερμή» υποδοχή με εκατοντάδες βεγγαλικά, κυρίως από νέους. Εν συνεχεία, γύρω στο δειλινό, φτάνει στην Άνω Μεριά περνώντας από πολλές αγροικίες, ενώ την ακολουθούν πολλοί πιστοί με τα πόδια. Όλοι αυτοί στην Άνω Μεριά στήνουν το βραδινό γλέντι. Την Δευτέρα του Πάσχα η εικόνα ξανάρχεται στην Χώρα και τοποθετείται στην εκκλησία της Παντάνασσας, μέσα στο Κάστρο. Την Τρίτη και τελευταία ημέρα των εορταστικών εκδηλώσεων οδεύει προς το λιμάνι του νησιού, τον Καραβοστάση, αφού πρώτα περάσει από τον Πετούση και το Λιβιάδι, τους δυο παλιούς μικρούς αγροτικούς οικισμούς. Αφού φτάσει η εικόνα στον Καραβοστάση, κάνει το γύρο του λιμανιού και ευλογεί, εκτός από τα σπίτια και τα μαγαζιά και τα καΐκια, τις βάρκες και όλα τα σκάφη που τυχάνει να βρίσκονται εκεί, ακόμα και το πλοίο της γραμμής αν τύχει να βρεθεί εκεί. Κατόπιν ξαναγυρνά στην Χώρα και επανατοποθετείται στην Ιερά Μονή της Παναγίας, για να την φυλάξουν μέχρι την επόμενη εορτή του Πάσχα.

Η περιφορά της εικόνας της Παναγίας πραγματοποιείται μέσα σε ένα γενικότερο κλίμα χαράς με τραγούδια, πολλές ευχές μεταξύ των πιστών, γλέντια και πολλά βεγγαλικά. Καθώς η πομπή περνάει από κάθε σπίτι, οι κάτοικοι υποδέχονται την εικόνα που πάντοτε την μεταφέρουν στους ώμους τους οι νέοι, τους ιερείς και τους πιστούς που τους ακολουθούν, προσφέροντάς τους ντόπιο κρασί ή ρακί, πασχαλινά γλυκά και άλλα κεράσματα.

Γάμοι και ιδιωτικές γιορτές

Πολλοί γάμοι γίνονται παραδοσιακά στο νησί, όπου ο γαμπρός, η νύφη και οι συγγενείς και φίλοι των δυο οικογενειών πηγαίνουν στην εκκλησία με συνοδεία από όργανα, συνήθως νταούλι και βιολί. Μετά το τέλος του μυστηρίου προσφέρεται σε όλους παστέλι, το οποίο εδώ φτιάχνεται με το νόστιμο τοπικό θυμαρίσιο μέλι. Και μετά ξεκινά το γλέντι που μπορεί να διαρκέσει ολόκληρη την μέρα και την νύκτα. Στις προετοιμασίες του γάμου, σημαντικό γεγονός για ολόκληρο το χωριό, συμμετέχουν όλες οι γυναίκες καθ' όλη τη διάρκεια του «σησαμιού», δηλαδή της διαδικασίας προς τον γάμο και το απαραίτητο γαμήλιο γλέντι που κρατάει μια ολόκληρη εβδομάδα.

Οι επισκέπτες έχουν συχνά την ευκαιρία να παραβρεθούν, εκτός από τα πανηγύρια και σε αυτοσχέδια γλέντια που προκαλούνται όταν οι ντόπιοι οργανοπαίκτες αρχίζουν να παίζουν σε κάποιο καφενείο, ή σε κάποια πλατεία. Η έναρξη της μουσικής μαζεύει γύρω τους αμέσως πολύ κόσμο, ντόπιους και ξένους επισκέπτες, νέους και μεγαλύτερους στην ηλικία, το ποτό, ντόπιο κρασί, ουζάκι, ή ρακόμελο, αρχίζει να ρέει, τα αίματα «ανάβουν» και οι πρώτοι πετάγονται όρθιοι για να χορέψουν μπάλο, συρτό, ή σουύσα, τους πανέμορφους αυτούς νησιώτικους χορούς. Αυτός ο «διονυσιακός» συνδυασμός χορού, μουσικής και ποτού γρήγορα εξελίσσεται σε ένα τρικούβερτο γλέντι που, παρότι απρογραμμάτιστο, έχει πολύ κέφι και διασκεδάζει όλους, ντόπιους και ξένους. Το μόνο που λείπει

είναι οι βρακοφόροι γέροντες που κάποτε ήταν συνηθισμένο θέαμα στο νησί, αλλά τώρα όλοι, ακόμα και οι γεροντότεροι έχουν εγκαταλείψει αυτόν τον παραδοσιακό τρόπο ένδυσης.

Σχέδιο «Νησολόγιο»

Το σχέδιο «Νησολόγιο», όπως επεξηγούν οι διοργανωτές του (Media dell' Arte) είναι μια σειρά από ολοκληρωμένες δράσεις που έχουν ως πεδίο τους τις Κυκλάδες. Διακρίνονται τριών ειδών δράσεις: ερευνητικές, πολιτιστικές και οικολογικού περιεχομένου.

Το «Νησολόγιο» στοχεύει στην δημιουργία ενός μόνιμου δικτύου συνεργασίας μεταξύ των νησιών των Κυκλάδων, κυρίως των μικρών. Μέσα από αυτό το δίκτυο θα επιτευχθεί η προστασία της πολιτισμικής ποικιλίας αυτών των νησιών, η μελέτη και εφαρμογή εναλλακτικών τρόπων ανάπτυξης τους και τέλος, η προβολή τους στον υπόλοιπο κόσμο, ακριβώς, μέσα από αυτήν την ποικιλία.

Οι διοργανωτές του θεωρούν πιλοτικό πρόγραμμα το καλοκαιρινό Φεστιβάλ που διοργανώνεται στην Φολέγανδρο κάθε χρόνο από το 2003 και μετά, με το όνομα «Γιορτές Φολεγάνδρου». Με την πάροδο του χρόνου προστίθενται και άλλα νησιά, όπως το 2007 η Σίκινος και η Δονούσα. Το σχέδιο εκτελείται σε συνεργασία με τις Κοινότητες των νησιών που συμμετέχουν και χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου από φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού φορέα που υποστηρίζουν τέτοιες ενέργειες, υπό μορφή χορηγιών.

Γιορτές Φολεγάνδρου

Κάθε χρόνο, τον Ιούλιο, διοργανώνονται τα τελευταία χρόνια καλοκαιρινές πολιτιστικές εκδηλώσεις με την ονομασία «Γιορτές Φολεγάνδρου». Το καλοκαιρινό αυτό Φεστιβάλ είναι τμήμα του σχεδίου «Νησολόγιο», μιας σειράς δράσεων που ξεκίνησαν το 2003 από την Φολέγανδρο και σιγά-σιγά επεκτείνονται και σε άλλα μικρά νησιά των Κυκλάδων.

Το νησί αυτές τις μέρες του Ιουλίου παίρνει έναν άλλο χαρακτήρα, περισσότερο πολιτιστικό και όχι μόνο ψυχαγωγικό και διασκεδαστικό. Τα στενά και οι πλατείες της Χώρας και του Κάστρου υποδέχονται ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα, μικρούς και μεγάλους, και μετατρέπονται σε μικρές σκηνές θεάτρου και κινηματογράφου, εξέδρες για μουσικές εκδηλώσεις και μικρές συναυλίες, χώρους για αστρονομικές παρατηρήσεις, ή ομιλίες με επιστημονικό εκλαϊκευμένο περιεχόμενο, σκηνές για χορευτικές παραστάσεις και σε ό,τι άλλο μπορεί να φανταστεί ο νους σας.

Αλλά δεν είναι μόνο η Χώρα που προσφέρει τέτοιες στιγμές πολιτισμού και «ψυχαγωγίας». Και στην Άνω Μεριά, τον Καραβοστάση και την όμορφη Αγκάλη ετοιμάζονται επιμελώς και εκτελούνται πράξεις και δράσεις που χρειάζεται ο νους και η ψυχή του ανθρώπου για να γαληνέψει μέσα στην ηρεμία του Φολεγανδρίτικου τοπίου.

Τι να φωνιάσετε;

Η Φολέγανδρος είναι ένα μικρό νησί με λίγους ντόπιους παραγωγούς που, όμως, τα προϊόντα της γης τους είναι εξαιρετικά και εκπληκτικής γεύσης. Το πρόβλημα είναι ότι λόγω της μικρής κλίμακας παραγωγής που εξασφαλίζει την εξαιρετική ποιότητα, υπάρχει και σχετική σπανιότητα αυτών των προϊόντων και μόνο την κατάλληλη εποχή για το καθένα μπορείτε να τα προμηθευτείτε. Όταν βρείτε, λοιπόν, και όπου βρείτε, αγοράστε από τους παραγωγούς το σκληρό κατσικίσιο τυρί τους που συνοδεύει τα «ματσάτα» και που το ονομάζουν απλώς «τυρί». Άλλο ωραίο τυροκομικό είναι το «σουρωτό», το λευκό φρέσκο μαλακό (λιωμένο) τυρί που συνοδεύει άριστα την ντοματοσαλάτα.

Είναι ο ίδιος τύπος τυριού που σε άλλα μέρη στις Κυκλάδες ονομάζουν «ξυνό». Πιο σπάνιο ακόμα τυρί είναι η μυτζήθρα. Το νησί φημίζεται επίσης για τα θαυμάσια κρέατά του, κυρίως κατσίκια και χοιρινά, τα οποία θα δοκιμάσετε στα εστιατόρια της Χώρας και της Άνω Μεριάς. Άλλο ωραιότατο προϊόν του κόπου και της επιμονής των εργατικών κατοίκων του νησιού είναι το εξαιρετικό μέλι τους και το περίφημο παστέλι που φτιάχνουν μ' αυτό. Μόνο μια συμβουλή, αν θέλετε να φέρετε στο σπίτι σας ένα κουτάκι με παστέλια. Μην τα δοκιμάσετε, όσο θα βρίσκεστε στην Φολέγανδρο, γιατί θα τα φάτε όλα και δεν θα σας μείνει κανένα για να προσφέρετε στους δικούς σας που δεν ήταν μαζί σας σε αυτό το ωραίο νησί! Αν βρείτε, αγοράστε λιαστές ντομάτες για να συνοδεύετε το ουζάκι σας, όταν θα βρίσκεστε στον τόπο σας. Τα παλιά χρόνια υπήρχε και ντόπιο ωραίο λιαστό κόκκινο κρασί, αλλά σήμερα η ελάχιστη παραγωγή του δεν αρκεί ούτε για την οικογενειακή κατανάλωση των ιδίων των παραγωγών. Σήμερα το μόνο παραδοσιακό προϊόν που έρχεται από τα βάθη του χρόνου και έχει επιβιώσει μέχρι τις μέρες μας είναι οι «κουλούρες», τα αφράτα και ταυτόχρονα τραγανά και καλοψημένα κουλούρια που ψήνονται στον παραδοσιακό φούρνο στην Άνω Μεριά που εξακολουθεί να ψήνει με «φρύγανα» και όχι με ξύλα, ή άλλο σύγχρονο τρόπο. Αν μάλιστα τα συνοδεύετε με ντόπιο τυρί, σκληρό, ή σουρωτό και με τις ωραιότερες ντόπιες ξερικές ντομάτες θα έχετε ανακαλύψει το τέλειο πρωινό.

Τι να φάτε;

Στις ταβέρνες και τα εστιατόρια του νησιού τις περισσότερες φορές το φαγητό είναι τοπικής προέλευσης και πολλές φορές και τοπικής συνταγής. Το πιο διάσημο φαγητό της Φολεγάνδρου είναι τα «ματσάτα», τα χειροποίητα φρέσκα μακαρόνια που σερβίρονται με ντόπιο κοκκινιστό κρέας, κόκορα, κουνέλι, κατσίκι, σουτζουκάκια, και φυσικά τριμμένο αλμυρό «τυρί». Φρέσκο ψάρι θα βρείτε στον Καραβοστάση στις γραφικές παραθαλάσσιες ταβέρνες, αλλά και στην Χώρα σε ωραία σύγχρονα εστιατόρια με μεγάλη ποικιλία πιάτων για όλα τα γούστα. Αν είστε λάτρης του «τοπικού» σε όποιο τόπο και αν πηγαίνετε, τότε «κυνηγήστε» το «γουπί». Το «γουπί» είναι μια μικρή λιαστή γόπα, που συνήθως ο ταβερνιάρης έπιασε μόνος του και το ετοίμασε για σας, για να συνοδεύσει το ούζο σας με μοναδικό τρόπο. Και λέμε «κυνηγήστε», γιατί είναι πολύ δύσκολο να το βρείτε σε πολλά μαγαζιά. Δοκιμάστε όμως και κάππαρη μαγειρευτή (γιαχνί), σαλιγκάρια επίσης γιαχνί («καραβόλους»), ρεβίθια φούρνου και τέλος εμπιστευτείτε τις προτάσεις του ταβερνιάρη, ή της ταβερνιάρισσας.

Τοπικά γλυκά που πρέπει να δοκιμάσετε, εκτός από το παστέλι, είναι η γλυκιά πίτα με καρπούζι, μέλι και σουσάμι, δηλαδή η «καρπουζένια», οι «μακαρούνες», δηλαδή κάτι σαν τα γνωστά μας μελομακάρονα, αλλά παρασκευασμένα στο ... τηγάνι. Το Πάσχα αναζητήστε μυζηθρόπιτες, το παραδοσιακό πασχαλινό γλύκισμα του νησιού.

Και τέλος, μην παραλείψετε να δοκιμάσετε το ρακόμελο, κρύο ή ζεστό, μια «δυνατή» γεύση που θα συνοδέψει θαυμάσια τις βραδιές της διασκέδασής σας.

Γιατί Φολέγανδρος;

Γιατί εδώ οι παραλίες δεν είναι κοσμοπολίτικες, αλλά καθαρές, με κρυστάλλινα νερά και χαρακτηρίζονται από το μέτρο, το κύριο χαρακτηριστικό του τόπου.

Γιατί πρέπει να δοκιμάσετε την ντόπια παραδοσιακή κουζίνα, με πιάτα που λες και έχουν νοστιμίσει από την αλμύρα της θάλασσας και τον ξερό βοριά του αυγουστιάτικου μελτεμιού.

Γιατί εδώ έφτιαχναν, έπιναν και κέρναγαν τους επισκέπτες με γνήσιο ρακόμελο, πολλά χρόνια πριν η «μόδα» της εποχής το ανακαλύψει.

Γιατί αν δείτε μια ανατολή, πίνοντας το καφέ σας, ή μια δύση, απολαμβάνοντας το ουζάκι σας συνοδευόμενο από ψητό χταποδάκι, τότε δεν θα θέλετε να φύγετε ποτέ απ' το νησί.

Γιατί εδώ ο περίπατος στα εύκολα μονοπάτια της εξοχής και στα στενοσόκακα της χώρας, μπορεί να μην έχουν περιπέτεια, αλλά έχουν γοητεία, ομορφιά και κυρίως γαλήνη.

Γιατί θα ακούσετε αυθόρμητες μαντινάδες που θα σας «προσφέρουν» στα παραδοσιακά τους καφενεία μαζί με τον καφέ σας.

Γιατί τον γύρο του νησιού με καϊκάκι, θα τον θυμάστε σε όλη σας τη ζωή, σαν το μικρό ταξίδι γύρω από την πολύχρωμη στεριά που στεφανώνεται από την γαλάζια θάλασσα.

Γιατί εδώ μπορείτε να παρατηρήσετε, χωρίς να τα ενοχλήσετε, τα αποδημητικά πουλιά που ακουμπούν για τελευταία φορά στη ξηρά, πριν το μεγάλο ταξίδι για την Αφρική, πάνω από την γαλάζια θάλασσα της Μεσογείου.

Γιατί η σκληρή γη της παράγει λίγα αγαθά σε ποσότητα, αλλά το λάδι της, το κρασί της, τα σύκα της και το μέλι της πρέπει να δωρήθηκαν στον τόπο από τους αρχαίους θεούς.

Γιατί εδώ η άγρια φύση είναι τόσο ήμερη και ήρεμη που καταφέρνει να χαλαρώνει τα θύματα του σύγχρονου «τεχνοκρατικού» πολιτισμού μας με τον καλύτερο τρόπο.

Γιατί οι σύγχρονες τουριστικές υποδομές αφθονούν στο νησί, χωρίς να καταστρέφουν τον παραδοσιακό κυκλαδίτικο χαρακτήρα του.

Γιατί οι φιλίες που θα κάνετε με τους φιλόξενους ντόπιους, μικρούς και μεγάλους, άντρες και γυναίκες θα σας ανταμείψουν για την απόφασή σας να περάσετε μερικές μέρες στο νησί τους.